

ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาและการบริการสาธารณสุขจากทางราชการ โดยมีสถานพยาบาลตั้งอยู่ห่างหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร รวมทั้งมีการจัดตั้งกองทุนยาในหมู่บ้านเพื่อให้การบริการได้อย่างทั่วถึง สำหรับการตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านหาดใหญ่ มีเอกสารอ้างว่า บรรพบุรุษของชาวบ้านหาดใหญ่เดิมเป็นข้าท่าสนบริหารของเจ้าหลวงน้อย หรือ พระยาจิตวงศ์ วรยศรังสี (น้อย จิตวงศ์) เจ้าเมืองเชียงขององค์สุดท้ายผู้มีเชื้อสายเจ้าเมืองน่าน ที่พยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำโขง ส่วนเชื้อ “บ้านหาดใหญ่” สันนิฐานว่าเกิดจากลักษณะที่ตั้งชุมชนเดิมที่เป็นหาดยืนออกไปในแม่น้ำโขง และมี “ตันโค้ก” ซึ่งเป็นต้นไม้ขนาดกลางขึ้นอยู่จำนวนมากนั่นเอง

นอกจากนั้นยังมี “ชนลัวะ” หรือ ทมิฬ หรือ มีลักษุ” ที่อาศัยอยู่ก่อนหน้าซึ่งเป็นผู้ไม่ยึดมั่นในศาสนาใดๆ แต่ยึดมั่นในการทำความดี มีความผูกพันกับแม่น้ำโขง และมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกับชาวลาวเมืองหัวยทราย แขวงบ่อแก้ว ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ตั้งอยู่อีกฝั่งแม่น้ำโขง เนื่องจากการอพยพโยกย้ายและการติดต่อค้าขาย ไปมาหาสู่กันเป็นเวลากันที่ทำให้ภาษาพูดและวัฒนธรรมความเชื่อของอย่างมีส่วนคล้ายคลึงกันอย่างเห็นได้ชัด

สภาพเศรษฐกิจ และการปกครอง

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านหาดใหญ่ เป็นสังคมชนบทที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี โดยเฉลี่ยมารายได้ 33,434.- บาท/ปี/ราย (ข้อมูล จปส. ปี 2548) เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยวและมีการค้าขายสินค้าจากแม่น้ำโขง เช่น ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ โดยเฉพาะปลาบีก และผลิตภัณฑ์จาก “ไก่” หรือสาหร่ายแม่น้ำโขง รวมทั้งการทำธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ร้านอาหาร ที่พักและเดินเรือน้ำเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามวิถีชีวิตหลักก็ยังคงเป็นการทำเกษตรกรรมน้ำ ตามสันดอนและตะกอนดินที่อุดมสมบูรณ์ และการประมงที่พึ่งพาทรัพยากรในแม่น้ำโขง เป็นพื้นฐาน ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชาวบ้านยังมีลักษณะของเครือญาติที่พึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันอย่างมาก

ส่วนการปกครองในหมู่บ้านอยู่ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการหมู่บ้านที่แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นส่วนๆ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย การคลัง ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม ฝ่ายสวัสดิการและสังคม ฝ่ายกิจการสตรี และกรรมการกลาโหม และในส่วนของการบริหารราชการระดับท้องถิ่นจัดตั้งในพื้นที่การปกครองของเทศบาลตำบลเวียง นอกจากนั้นบ้านหาดใหญ่ยังมีการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อการร่วมมือกันในการทำงาน ทั้งในกลุ่มอาชีพและกลุ่มออมทรัพย์ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหาดใหญ่ กลุ่มพัฒนา

สตรีหาดใหญ่ กลุ่มจักษณ์บ้านหาดใหญ่ กลุ่มปูยบ้านหาดใหญ่ ชุมชนปลับบีกบ้านหาดใหญ่ กองทุนหมู่บ้านชุมชนเมือง กลุ่มเกษตรกรบ้านหาดใหญ่ โดยส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือสมาชิกในด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพและบรรเทาความเดือดร้อน ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกกลุ่มด้วยความไว้วางใจ และให้ความเชื่อถือ การบริหารกลุ่มจึงมีความอะดุลคล่องตัวและยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยเหลือกันให้ได้มากที่สุด

ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ

สภาพสังคมของชาวบ้านหาดใหญ่ก่อเกิดจากความผูกพันกับทรัพยากรในแม่น้ำโขงเป็นเวลาภูวนานหลายช่วงอายุคน ทั้งการผลิตอาหาร การปลูกพืชผักและการประมงบนความอุดมสมบูรณ์ของน้ำโขง ตลอดทั้งวิถีชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน ตั้งแต่การทำสวนผักริมน้ำ บริเวณหาดทราย สันดอนในหน้าแล้งตั้งแต่ช่วงเดือนตุลาคมเป็นต้นไป ที่นำมาซึ่งรายได้อันเกิดจากความขยันเนื่องจากการใช้ประโยชน์จากสันดอนไม่จำเป็นต้องใช้ทุนใดๆ นอกจากแรงกายเท่านั้น นอกจากนั้นพื้นที่หาดทรายที่เกิดขึ้นยังเป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดกิจกรรมในกลุ่มชาวบ้านทุกรุ่นอายุ และเนื่องจากทรัพยากรที่อุดมอย่างเหลือเฟือส่งผลให้การอยู่ร่วมกันของชาวบ้านมีลักษณะอะดุลคล่องตัวและประนีประนอมซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกันกับประเพณีและความเชื่อที่ชาวบ้านหาดใหญ่ยังคงรักษาและปฏิบัติสืบทอดกันมา เพื่อใช้เป็นบรรหัดฐานในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม เช่น ตำนานปูฉะหิ่ง บุญปลาสร้อย เจ้าพ่อผาต่าน ประเพณีการบรรวงปลาบีก ความเชื่อเรื่องผีเงือกและพญานาค ซึ่งประเพณีความเชื่อที่เด่นชัด สามารถสรุปดังนี้

1) ประเพณีและความเชื่อของการจับปลาบีก

“หาดใหญ่” เป็นสถานที่ที่รู้จักกันว่าเป็น “หาดจับปลาบีก” ที่มีประเพณีการจับปลาบีก ปานันดีจีดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกมานานร่วม 100 ปี โดยจะจับกันในช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม ของทุกปี ซึ่งในกระบวนการจับปลาบีกชาวบ้านมีความเชื่อว่ามีวังปลาบีกอยู่ในถ้ำลึกใต้แม่น้ำโขงบริเวณเมืองหลวงพระบางและแขวงไชยบุรี ประเทศลาว พอกลึงวันสงกรานต์พากูตผีที่มีหน้าที่เฝ้าถ้ำจะออกมารี้ยาเล่นพร้อมปลาบีก และหากชาวบ้านต้องการจับปลาบีกต้องทำพิธีขอผี ที่เรียกวันว่า พิธีเลี้ยงหลวง เพื่อเป็นการขออนุญาตจับปลาและให้มีโชคดีในการจับปลาแต่ละครั้ง โดยการ เช่นไหร่อาหาร เครื่องดื่ม ในวันที่ 16 หรือ 17 เมษายน นอกจากนั้นเมื่อได้ทำการจับปลาแล้วก็จะต้องทำพิธีขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองอัคคีรังหนึ่งด้วย

ส่วนประเพณีการจับปลาบีกน้ำชาวบ้านยังคงอาศัยวิธีพื้นบ้านที่เคยทำสืบทอดกันมาจนกลายเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ต้องมีการดำเนินการไปด้วยความชำนาญหาญหรือ “มองไหล” เท่านั้น

2) ประเพณีการเก็บไก

“ไก” หรือสาหร่ายแม่น้ำโขง เป็นสาหร่ายน้ำจืดสีเขียวสดขนาดใหญ่ ลักษณะเป็นเส้นยาว ที่พบเฉพาะในแม่น้ำโขง ช่วงฤดูแล้งขณะที่น้ำแห้งลงจะพบไกเกาะติดอยู่ตามเกาะแก่งและซอกหินในน้ำลึก 30 – 50 เซนติเมตร โดยเฉพาะในช่วงเดือนธันวาคม จนถึงเดือนเมษายนหรือพฤษภาคม “ไก” ถือเป็นอาหารท้องถิ่นที่ชาวบ้านนำมารับประทานบ่อยๆ จนอาจจะเรียกได้การบริโภคไก กลยุทธ์ในการบริโภคของชาวบ้านหาดไคร้ เนื่องจาก “ไก” เป็นอาหารที่พบได้ในทุกครัวเรือนและทุกมื้อของชาวบ้าน อีกทั้งชาวบ้านยังเชื่อว่าการบริโภค “ไก” จะช่วยให้มีสุขภาพแข็งแรงและมีอายุยืนยาว นอกจากนั้น “ไก” ยังเป็นอาหารหลักของ “ปลาบีก” ซึ่งแสดงให้เห็นความเกี่ยวพันกันในลักษณะห่วงโซ่ออาหาร และระบบภูมิคุ้มกันที่มีความสอดคล้องและสมดุลกันของแม่น้ำโขง โดยมีชาวบ้านหาดไคร้เป็นส่วนหนึ่งของระบบดังกล่าว

ดังนั้น การเก็บ “ไก” ในแม่น้ำโขงเพื่อนำมาบริโภค และการบริโภคอาหารที่ปูรุ่งมาจาก “ไก” จึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ที่กระทำสืบทอดกันมาตั้งแต่古以來 ขึ้นลง ตามธรรมชาติ และความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำโขง เนื่องจากค่าวาซูพื้นเมืองที่กล่าวถึง วัฒนธรรมการบริโภค “ไก” ไว้ว่า “มาบ้านหาดไคร้ กินไก่ประจำ อาหารกินลำประจำหมูบ้าน มากินไก่ลำแต่ตัดหัวร่องมารสมันหมومแต่ กินแล้วจักอ้วนดีงาม”

4.1.2 บ้านสันติคีรี

บ้านสันติคีรี เป็นพื้นที่ตัวอย่างหมู่บ้านท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 1 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อชาติจีน ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานระหว่างปี พ.ศ. 2504 – 2513 โดยในปัจจุบันอาจมีชาติพันธุ์อื่นที่เข้ามากลุ่มกลืนกับชุมชนจากการสมรส และอพยพโยกย้ายเข้ามาอาศัยอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตามในภาพรวมของชุมชนที่ยังมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของตน และยังมีวัฒนธรรมของชาวจีนที่เด่นชัดกว่าชนชาติอื่นๆ ทั้งนี้จากการศึกษาสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ลักษณะที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์

บ้านสันติคีรี หรือดอยแม่สลอง เดิมมีชื่อว่าบ้านแม่สลองนอก ตั้งอยู่บริเวณแนวเขาริมแม่น้ำปิงซึ่งเป็นชายแดนของประเทศไทยด้านประเทศไทยมีแม่น้ำปิงที่เป็นทิวเขาสลับซ้อน สูงจาก

ระดับน้ำท่าเด 3,800 ฟุต มีลักษณะเป็นเขากที่ลาดเอียงมาทางตะวันออกสูที่ราบลุ่มในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และมีที่ราบระหว่างเนินเขา ซึ่งเนื่องจากสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านที่ตั้งบนเขา สูงทำให้เป็นจุดดูทธศาสตร์ ที่สามารถมองเห็นตัวเมืองด้านล่างได้อย่างชัดเจนจากระยะไกลและ กว้างขวาง โดยบ้านสันติคิริตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่ฟ้าหลวงไปทางทิศเหนือ ห่างจากตัว จังหวัดเชียงราย 42 กิโลเมตร การเดินทางไปยังหมู่บ้านมีความสะดวกเป็นถนนลาดยางตลอดสาย และยังมีถนนเชื่อมต่อไปถึงบ้านท่าตอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทาง 45 กิโลเมตร ส่วนอาณาเขตของหมู่บ้านในภาพรวมของตำบลแม่สลองนอกมีเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ บ้านแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัด เชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลป่าดึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลป่าช้าง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ หรือประเทศพม่า

โครงการสร้างประชากรและการตั้งถิ่นฐาน

ชาวสันติคิริ เป็นชาวจีน มณฑลยูนนาน ที่รุ่จักกันดีในนาม “ทหารจีนพัดถิน” หรือ “จีนยอ” ที่เคยเป็นกองกำลังจีนคณะชาติติดอาวุธ ลี้ภัยเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยยังเป็นกองพล 93 (กึกมินตั้ง) เมื่อปี พ.ศ. 2504 จากการกวาดล้างของประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทย จำนวน หั้งสิบ 1,500 คนโดยประมาณ ซึ่งทั้งหมดได้รับมอบสัญชาติเป็นชาวไทยแล้วหลังจากร่วมกับ กองกำลังประเทศไทยกวาดล้างผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตามตั้งเข็มชายแดนไทย โดยในปัจจุบันมีชาวเรือนชาวจีนที่ยังคงอาศัยอยู่ในบ้านสันติคิริ จำนวนหั้งสิบ 217 ครัวเรือน เป็นประชากร เพศชาย 558 คน และเพศหญิง 626 คน รวมหั้งสิบ 1,184 คน โดยร้อยละ 50 อยู่ในช่วงวัยกลางคนมีอายุระหว่าง 18 – 49 ปี ส่วนที่มีอายุเกินกว่า 50 ปีขึ้นไป ซึ่งถือเป็น ประชากรรุ่นแรกๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ กิจกรรมมีชีวิตอยู่บ้างประมาณร้อยละ 10 ของ จำนวนประชากรโดยรวม ประชากรบ้านสันติคิริโดยรวมเป็นผู้มีความรู้สูง เนื่องจากมีโรงเรียนที่ สอนตามหลักสูตรของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงในด้านการฝึกอบรมเชิงวิชาชีพให้แก่ลูกหลานชาวจีนใน ประเทศไทยตั้งอยู่ในหมู่บ้าน นอกจากนั้นชาวบ้านยังนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาต่ออย่างประเทศจีน และได้หนัง เมื่อสำเร็จการศึกษาในประเทศไทยแล้ว ที่ส่งผลให้ชุมชนยังคงสามารถรักษา ประเพณี ความเชื่อของเชื้อชาติ รวมทั้งสืบทอดให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ ซึ่งถือแม้ว่า จะมีการติดต่อและยอมรับประเพณีวัฒนธรรมสมัยใหม่จากสังคมภายนอกบ้างแล็กก์ตาม

สภาพเศรษฐกิจ และการประกอบ

เนื่องจากลักษณะนิสัยที่มีความขยันและมุ่งมานะของชาวจีน ส่งผลให้บ้านสันติคิริมีสภาพเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดี จากการค้าขายผลผลิตทางการเกษตรพืชผักเมืองหน้าในช่วงเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐาน ตลอดจนการตั้งตัวจากเงินทุนจำนวนมากที่ผู้นำได้รับจากสหรัฐอเมริกาเพื่อแลกกับผืนที่มีอยู่ในครอบครอง (กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, 2538) โดยเฉพาะการบุกเบิกไทรชาพันธุ์ที่นำต้นพันธุ์มามาจากประเทศไทยได้ทัน ให้เป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนหมู่บ้าน ร่วมกับกองอำนวยการกล่างรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) กองบัญชาการทหารสูงสุด และกองอำนวยการควบคุมและพัฒนาอาชีพผู้อพยพ ซึ่งแปรสภาพมาจากการกองอำนวยการเคลื่อนย้ายทหารจีนคณะชาติ (บก.04) โดยการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณ รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรแม่สลอง ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 เพื่อลดปัญหาการตลาดจากการดำเนินการตัวยัตนเอง เมื่อจากการทำอุตสาหกรรมชาจ้าเป็นต้องใช้ระยะเวลาและเงินทุนสูงแต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมชาจ้ายังเป็นรายได้หลักของชาวแม่สลองประมาณร้อยละ 30-40 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมดในหมู่บ้าน ดังนั้น ในปัจจุบันเศรษฐกิจของบ้านสันติคิริมเจริญเติบโตขึ้นภายใต้พื้นฐานของอุตสาหกรรมชา เนื่องจากโรงงานชาที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านถึง 8 แห่ง และยังเป็นแหล่งสะสมพันธุ์ชาดีหลายชนิดจนขึ้นชื่อของประเทศไทย เช่น พันธุ์เป่าจุ่ง พันธุ์หุกวาง พันธุ์เบอร์สิบสอง พันธุ์ก้านอ่อน พันธุ์อัสสัม และพันธุ์ชิงชิง ที่คนไทยรู้จักกันในชื่อ “ชาอูหลง” และ “ชาตงฟันเหมยหลิน”

นอกจากการทำกิจการชาในรูปของอุตสาหกรรมแล้ว ชาวจีนอีกบ้านสันติคิริยังได้รับการส่งเสริมอาชีพการเกษตร เช่น การปลูกพืชผักและไม้ผลเมืองหนาว อาทิ ห้อ พลับ พลัม บัวย สาลี เก้าลัด โคลเครอต(ผึ่ผ่า) กาแฟ ลินนี่ เป็นต้น รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพปศุสัตว์และอุตสาหกรรมในครอบครัวอีก โดยเฉพาะการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรจนมีชื่อเสียงและเป็นที่นิยมของตลาด เช่น เหล้าห้อ ไวน์ ใบชาออบแห้ง และผลไม้เมืองหนาวดองและแช่กิม

นอกจากนั้นบ้านสันติคิริยังมีรายได้จากการสอนภาษาจีน ในรูปแบบของโรงเรียนกินนอนที่รับนักเรียนประจำเรียนในโรงเรียนภาษาจีนกลาง “ชิงหัวจงเซี้ยยะ” หรือ “โรงเรียนสันติคิริ” ในปัจจุบัน ที่ถือว่าดีที่สุดในประเทศไทย ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลได้ทัน ทั้งด้านครุภัณฑ์และครุภัณฑ์สอน ทำให้เกิดรายได้ที่ไม่ต้องลงทุน ซึ่งชาวจีนในประเทศไทยนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนแทนการส่งไปศึกษาต่ออย่างประเทศไทยได้ทันที่ต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าในคุณภาพการเรียนการสอนในระดับเดียวกัน รวมทั้งรายได้ในอดีตจากการรับจำจังคุ้มกันการสร้างทางในสมัยก่อสร้างหมู่บ้านใน

อดีตบริโภคเขตอิทธิพลผู้ก่อการร้าย ที่ถือได้ว่าเป็นรายได้ อันใช้เป็นเงินทุนสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านของชาวทหารีนพลัตินได้ในช่วงของการตั้งถิ่นฐาน

ส่วนธุรกิจการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน เริ่มต้นจากกิจกรรมทัวร์ป่าที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมใช้พื้นที่แม่สลองเป็นทางผ่าน เพื่อเดินป่าไปยังบ้านท่าต่อน บ้านหัวเมืองงาม อำเภอแม่อยและหมู่บ้านชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ดอยแม่สลองเป็นที่พักแรม ชาวบ้านสันติคิรีจึงเริ่งลงทุนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งในรูปของการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่ผลิตได้ให้นักท่องเที่ยว ไปถึงการสร้างที่พักถาวร ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ท่ามกลางบรรยากาศที่สวยงาม โดยเฉพาะแม่สลองรีสอร์ทที่ก่อตั้งขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานทหารีนเพื่อช่วยเหลือกำลังทหารที่ปลดประจำการ พิการทุพพลภาพ ให้ช่วยเหลือตัวเองได้หลังการตั้งหมู่บ้านได้ดำเนินไปในระยะหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันธุรกิจ การท่องเที่ยวในบ้านแม่สลองได้กลายเป็นธุรกิจหลักที่เข้ามาส่งเสริมการค้าขาย อาชีพการเกษตรและอุตสาหกรรมชาที่มีอยู่เดิมให้โดดเด่นและกลมกลืนกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ได้อย่างเหมาะสม โดยสร้างรายได้และชื่อเสียงให้แก่ดอยแม่สลองให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไทยและต่างชาติ

ลักษณะการปักครองของบ้านสันติคิรี เดิมอยู่ในกระบวนการบริหารของคณะกรรมการก่อนถูกประกาศให้เป็นหมู่บ้านราชภูมิที่ถูกต้องตามกฎหมาย ตามลักษณะการปักครองท้องที่ พ.ศ. 2457 โดยกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี พ.ศ. 2523 ภายใต้การบริหารชุมชนโดยการจัดให้มีการเลือกตั้ง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แต่เนื่องจากอิทธิพลของฐานอำนาจเดิมที่เคยมีการปักครองแบบกองกำลังทหาร ทำให้กลุ่มที่มีอิทธิพลและมีฐานะดีมักได้รับการสืบทอดอำนาจ รวมทั้งประวัติการตั้งถิ่นฐานที่มีลักษณะของการปักครองแบบกองทหารที่มีลำดับชั้นการปักครองที่ชัดเจนและเครื่องครัด ทำให้ระบบผู้อาวุโสในชุมชนยังคงมีให้เห็นอยู่

ในปัจจุบันการปักครองของบ้านสันติคิรี อยู่ในเขตบริหารราชการระดับท้องถิ่น ตามการแบ่งเขตการปักครองในตำบลแม่สลองนอก พื้นที่การปักครองขององค์กรบริหารส่วนตำบล แม่สลองนอก รวมทั้งมีการบริหารจัดการหมู่บ้านตามนโยบายก่อตั้งมวลชนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ (ที่มา : www.intranet.m-culture.go.th/chiangrai/amphur-maefaloung.htm , 2548) ในช่วงปรับปรุงพื้นที่จากการดูแลของกองอำนวยการพัฒนาสังคมและอาชีพผู้อพยพ บก.04 ตามเป้าหมายการพัฒนาหมู่บ้านชนกลุ่มน้อยตามแนวทางเด่น ได้แก่

- 1) โครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองแห่งชาติ (อปป.) ที่มีเป้าหมายเพื่อสกัดกั้นการคุกคามทางด้านลักษณะคิดที่มุ่งเปลี่ยนแปลงการปักครองและเสริมสร้างให้ชาวบ้านสามารถป้องกันและรักษาทรัพย์สินของ

ชุมชนได้ ขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ มีอาชีพ และรายได้ พอกเลี้ยงตัวเอง

- 2) โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน (ปชด.) เป็นโครงการที่รัฐบาลได้ จัดทำขึ้น เพื่อช่วยเหลือราษฎรไทย ที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบ บริเวณแนวชายแดน จากการก่อกำลังภายในประเทศ ในความดูแลของกระทรวงกลาโหม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบป้องกันประเทศ ตามแนวชายแดน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จ เพื่อสร้างความกินดืออยู่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อก่อให้เกิดความรักความหวังแห่งแผ่นดินและป้องกันการอพยพทั้งถิ่นฐาน เพื่อการพัฒนาชนบท พื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อการร่วมมือกันในการทำงาน ทั้งในกลุ่มอาชีพและกลุ่มคอมทรัพย์ พบได้ทั้งที่มีการจัดตั้งจากหน่วยงานภายนอกและที่เกิดขึ้นเองตามชุมชน โดยในส่วนที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพและกลุ่มทางเศรษฐกิจ อาทิ เช่น สหกรณ์การเกษตรบ้านแม่สลองนอก ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือสมาชิกในด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพการผลิตชา ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการที่ได้รับ การเลือกตั้งจากสมาชิกกลุ่มด้วยความไว้วางใจ และให้ความเชื่อถือ

ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ

ลักษณะทางสังคมชาวจีน ในบ้านสันติคิริ ไม่ได้แตกต่างไปจากสังคมชาวจีนทั่วไปในชนบทของประเทศไทย เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีเฉพาะชาวจีนเท่านั้นที่อาศัยอยู่ และยังเป็นหมู่บ้านปิดในระยะเริ่มตั้งถิ่นฐาน ที่มีการติดต่อกับชุมชนภายนอกค่อนข้างน้อย ด้วยเหตุผลทางความมั่นคงของชาติและปัญหาการคุกคามที่ยากลำบาก ทำให้บ้านสันติคิริถูกหลอกลวงมาจากการฐานวัฒนธรรมและสังคมแบบจีนที่ติดต่อกันท่ามกลาง ในขณะที่ชาวเข้ามาต่างๆ ที่ติดตามมาจากประเทศไทยในฐานะทหารลูกแล้ว อาศัยในพื้นที่รอบๆ หมู่บ้านหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ห่างจากปีจากการความเจริญและเส้นทางคมนาคมหลัก ดังนั้น ประเพณีและวัฒนธรรมที่พบจึงเน้นหนักไปที่การต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยอาหารที่หาได้ในชุมชน แต่เนื่องจากชาวจีนยุนานเป็นเกษตรกรมาก่อน อาหารส่วนใหญ่จึงถูกปูรุ่งขึ้นจากวัตถุในบ้าน เช่น หมูและไก่ดำ ที่เลี้ยงไว้ อันถือเป็นอาหารสเลิศของชาวไทย ประกอบกับวัฒนธรรมการบริโภคที่พิถีพิถัน เช่นเดียวกับชาวจีนแผ่นดินใหญ่ ตามความเชื่อในการปูรุ่งอาหารว่าจะต้องแสดงถึงมือให้เต็มที่ตามสูตรอาหาร

นาน และใช้ช่วงเวลาในการทานอาหารสันทนาพูดคุยเรื่องการงาน ปรัชญาชีวิต ที่จะนำมาซึ่ง มิตรภาพบนโต๊ะอาหาร ลักษณะดังกล่าวจึงแตกต่างจากชาวไทยทั่วไปและได้กล้ายเป็น เอกลักษณ์ของ ชาวจีนที่อาศัยในพื้นที่บ้านสันติคิริอย่างเด่นชัด

เช่นเดียวกันกับประเพณีการดื่มชา เอกเช่นชาวจีนทั่วไปที่นิยมดื่มชาแทนการดื่มน้ำ และเครื่องดื่มอื่นๆ ที่มีให้เห็นโดยทั่วไปเพื่อสร้างความอบอุ่นให้แก่ร่างกาย ให้สามารถด้านทานกับ สภาพอากาศที่หนาวเย็นของอากาศในพื้นที่ดอยแม่สลอง ซึ่งประเพณีการดื่มชาในที่เป็นสิ่งที่ สร้างอาชีพให้แก่ชาวจีนในยุคก่อตั้งหมู่ชน โดยการนำพันธุ์ชาชั้นดีเข้ามาปลูกเพื่อสร้างรายได้ จนถึงปัจจุบันอุตสาหกรรมการผลิตชา นอกจากเพื่อการดื่มกินและสร้างรายได้จากการจำหน่าย ยังมีส่วนช่วยก่อให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวโดยใช้ประเพณีการดื่มชาเป็นจุดขายของหมู่บ้านด้วย

โดยการผลิตชาที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อลักษณะทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากชาวจีนท่านนั้นที่ จะมีโรงงานชาเป็นของตนเอง และทำการค้าขายใบชาทั้งในและนอกหมู่ชน มีบทบาทเป็นเจ้าของ กิจการและพ่อค้าชา ส่วนชาวไทยภูเขาริมพยพมาอยู่ในหมู่บ้านรอบๆ บ้านสันติคิริ ในเวลา เดียวกันในฐานะพลทหารติดตามกองกำลังทหารคนชาติ จะได้ประโยชน์จากการพัฒนาเพียง แค่แรงงานการผลิตชาในโรงงานที่ได้ค่าแรงทั้งแบบรายวันและประจำ โดยไม่มีโอกาสได้เป็น ผู้ประกอบการเอง ที่ทำให้สังคมของชาวบ้านสันติคิริมีความเด่นชัดในลักษณะอุปถัมภ์ นายจ้าง และลูกจ้างที่มีชนชั้นและมีความแตกต่างกันในด้านฐานะความเป็นอยู่อย่างชัดเจน ชาวจีนจะมี ความเป็นผู้นำและยอมรับการพัฒนา รวมทั้งมองการพัฒนาเพื่อความมั่นคงทางฐานะความ เป็นอยู่ของตนเองเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้สภาพทางวัฒนธรรมของหมู่ชนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เช่น ลักษณะของอาหารที่อยู่อาศัยจากบ้านดินหินเดียวที่มีลักษณะเป็นกำแพงเชื่อมและล้อมตัว บ้านตามความเชื่อของชาวจีน เช่นเดียวกันกับชุมชนชาวจีนยุนาน ที่เปลี่ยนแปลงเป็นอาคารตึก สองหรืออาคารพาณิชเช่นเดียวกับชาวไทยพื้นราบในสมัยปัจจุบัน

นอกจากนั้นในกลุ่มชาวจีนบ้านสันติคิริ ยังอาศัยอยู่ร่วมกันโดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวในจิตใจ ที่หลักหลายแตกต่างกันอย่างชัดเจน เห็นได้จากศาสนสถานในบริเวณหมู่บ้านที่มีทั้งวัดจีนของ ชาวพุทธนิกายมหายานและวัดไทยของชาวพุทธนิกายมหายาน รวมทั้งมัสยิดและโบสถ์คริสต์ของ ชาวมุสลิมและชาวคริสต์ ซึ่งแบ่งจำนวนผู้นับถือศาสนานั้นๆ ออกได้เป็นศาสนพุทธ ทั้งนิกาย มหาayan และนิกายรวม ร้อยละ 80 ศาสนคริสต์ จำนวนร้อยละ 15 และศาสนาริสลาม จำนวน ร้อยละ 5

4.1.3 บ้านราชภารกษา

บ้านราชภารกตี หมู่ 10 ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า เป็นพื้นที่ตัวอย่างหมู่บ้านท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นทางผ่านของการเดินทางเข้าสู่พื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้าของนักท่องเที่ยว เป็นพื้นที่หมู่บ้านชาวไทยภูเข้า เชื้อสายมัง ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานภายหลังการยุติการสู้รบระหว่างรัฐบาลกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จนสิ้นลง ในช่วง พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา ซึ่งจากการบอกรเล่าของผู้ใหญ่บ้าน ข้างว่าเดิมสภาพภูมิประเทศเป็นป่าทึบล้อมรอบด้วยทิวเขาสูง และ ถูกใช้เป็นพื้นที่หลบซ่อนตัวของสถานพยาบาลผู้เจ็บป่วยและได้รับบาดเจ็บจากการสู้รบของผู้ก่อการร้าย

ซึ่งการตั้งถิ่นฐานของชาวมังในพื้นที่ดังกล่าว ได้รับการต่อรองกับทางรัฐบาลโดยการตัดถนนผ่านหมู่บ้านเป็นการแลกเปลี่ยนกับการย้ายหมู่บ้าน จากที่อาศัยเดิมบนที่อุดมทรัพย์เป็นแนวเขตพรมแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อแก้ไขปัญหาการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้นำไปสู่การเข้ามายุ่งบัวตัวและอาชุธให้แก่ทางรัฐบาลไทย ที่จะสามารถคลื่นลายปัญหาดังกล่าวไปได้

ลักษณะที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์

บ้านราชภารกตี ตั้งอยู่พื้นที่หุบเขาชายแดนของประเทศไทยบริเวณรอยต่อเทือกเขาชายแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในบริเวณพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเชียงรายเป็นระยะทางประมาณ 110 กิโลเมตร และจากตัวอำเภอเทิงระยะทางประมาณ 46 กิโลเมตร การเดินทางไปยังหมู่บ้านมีความสะดวกสามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง ได้แก่ จากอำเภอเวียงแก่น หรือทางกิงอำเภอภูช้าง จังหวัดพะเยา ซึ่งหากเดินทางโดยใช้ถนนสาย 1155 จากที่ว่าการอำเภอเทิง - อบต.ตับเต่า มีระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร โดยอ่านมาเขตของหมู่บ้านมีเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านแพร่ดินทอง ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับติดสาธารณะรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

โครงสร้างประชากรและการตั้งถิ่นฐาน

บ้านราชภูรภักดี หมู่ 10 ตำบลตับเต่า ประกอบด้วยประชากร 46 ครัวเรือน เป็นประชากร 360 คน เพศชาย 170 คน และเพศหญิง 190 คน ชาวบ้านทั้งหมดในชุมชนเป็นชาวเขาเผ่ามัง(มังขาว) โดยร้อยละ 39 ของจำนวนชาวบ้านอยู่ในวัยทำงาน มีอายุระหว่าง 18 - 49 ปี และร้อยละ 7 เป็นผู้อายุใส ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

ประชากรส่วนใหญ่บ้านถือศาสนาคริสต์ โดยในหมู่บ้านมีศูนย์วัฒนธรรมชาวมังที่ก่อสร้างโดยองค์กรเอกชนภายนอกที่มีความเกี่ยวข้องกับชนเผ่า จึงถูกใช้เป็นสถานที่แสดงตัวตนและเอกลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ของชุมชน แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้ได้ถูกปิดลงเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างข้าทางการเมืองที่แยกจากกันตามสายตระกูลหรือแข่ง

สำหรับการตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านราชภูรภักดี ได้โดยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ประมาณ พ.ศ. 2516 จากทิวเขาดอยป่า อำเภอชุมตาล จังหวัดเชียงราย อันเป็นเส้นแบ่งพรมแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อแก้ไขปัญหาการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายในพื้นที่เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภายใต้รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร โดยสร้างบ้านเรือนอยู่ริมห้วย ก่อนที่จะมีการสร้างถนนผ่านหมู่บ้านเพื่อเป็นเส้นทางสัญจร เปิดพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากการก่อการร้ายให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวและพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชนในพื้นที่ สองผลให้อาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่เป็นการปลูกพืชผักเมืองหนาวต่างๆ เช่น กะหล่ำปลี ขิง ข้าวโพด ซึ่งนิยมทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย (slash and burn) และในปัจจุบันหลังจากใช้นโยบายการประกาศเขตป่าอนุรักษ์ทำให้เกิดการจำกัดสิทธิทำการกินในพื้นที่ป่าลดลง ทำให้ชาวบ้านบางส่วนหันไปทำการเกษตรไม่ผล ที่ใช้พื้นที่ลดลงกว่าเดิมแต่ยังคงเป็นการปลูกพืชเชิงเดียว เช่น สมุนไพร หวานและสมุนไคร เป็นต้น(มนู นันทมนตรี, พ.ท., มปป.)

สภาพเศรษฐกิจ และการประกอบ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนมังชาวราชภูรภักดี มีลักษณะทางสังคมแบบเครือญาติกับบ้านมัง หมู่ 25 และหมู่ 12 เนื่องจากเคยเป็นหมู่บ้านใหญ่ที่แยกออกจากกันตามสภาพภูมิศาสตร์และการประกอบของชาวทิวเขาที่ต่างกัน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีฐานะดี โดยประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก และประกอบอาชีพบริการการท่องเที่ยว เช่น การอุบัติการณ์โดยสาร การบริการที่พัก หัตถกรรมผ้าปักและคำขายของที่ระลึกเป็นรายได้รอง ส่วนการประกอบของหมู่บ้านยังนับถือระบบผู้อภิวัติในหมู่บ้านตามธรรมเนียมของชาติพันธุ์ ที่ยกย่องให้ผู้อภิวัติที่สุดในตระกูลเป็นหัวหน้าหมู่บ้านที่สืบทอดกันตามสายสืบ เนื่องจากเป็นเครื่องหมายให้ตระกูลเป็นเหมือนพื้นที่ที่ต้องช่วยเหลือกัน ตลอดจนอยู่ภายใต้การปกครองตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ภายใต้ผู้นำของหมู่บ้านโดยการแต่งตั้งจากทางราชการ ซึ่งมักจะให้

ตำแหน่งแก่หัวหน้าหมู่บ้านตามประเพณีของชนเผ่า เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนของอำนาจ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านด้านต่างๆ เช่น ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย การคลัง ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม ฝ่ายสวัสดิการและสังคม ฝ่ายกิจการสตรี และกรรมการกลางพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์กรบริหารส่วน ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง และนอกรากนั้นยังมีการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อการร่วมมือกันในการทำงาน ทั้งในกลุ่มอาชีพและกลุ่มออมทรัพย์ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชนที่มีเป้าหมายในการแก้ไขและป้องกันปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดน และกลุ่มอาชีพตามโครงการพระราชดำริ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในสภาพสังคมของมังขาว เพศชายเป็นเพศที่มีอำนาจเหนือกว่าเพศหญิง รวมทั้งมีสิทธิในการออกเสียงได้ ในที่ประชุมของชุมชน ซึ่งมังขาวเพศหญิงจะไม่มีสิทธิออกเสียง ดังกล่าว เช่นเดียวกันกับการได้สิทธิในการเลี้ยงดู ในการเป็นผู้นำชุมชนของเพศชายที่มักจะเหนือกว่า ทำให้หญิงชาวมังขาวส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา และยังต้องทำงานหนักทั้งการดูแลครอบครัวและการทำอาชีพเพื่อหารรายได้

ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ

สภาพสังคมของชาวมังบ้านราชภูรักดี มีลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ พึ่งพา กัน ที่มีการอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ เพื่อช่วยเหลือแรงงานในการเพาะปลูก ส่วนการช่วยเหลือกันระหว่างครอบครัวจะพึ่งได้ในลักษณะของการลงแขก ถึงแม้ว่าในปัจจุบันอาจพึ่งเห็นการจ้างงานบ้าง ในกรณีของเจ้าบ้านที่ค่อนข้างมีฐานะ เนื่องจากชาวบ้านเริ่มพึ่งพาการผลิต เพื่อจำหน่ายมากกว่าการผลิตเพื่อบริโภค เช่น ในอดีต แต่อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านแรงงานก็ยังมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของสังคมมังบ้านราชภูรักดี ทั้งนี้เกิดจากการนับถือบูรพบุรุษต้นตระกูลเดียวกัน รวมทั้งการนับถือเชื้อที่เป็นการผูกมัดกันไว้ในระดับเครือญาติ

สำหรับความเชื่อและประเพณีที่เป็นลักษณะทางชาติพันธุ์ยังสามารถพูดได้ทั่วไป โดยเฉพาะการแต่งกายที่ส่วนใหญ่ยังเป็นชุดประจำเผ่าทั้งหญิงและชาย ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ในส่วนของเด็กเล็กในหมู่บ้าน ทั้งนี้การแต่งกายมักจะส่วนกลางเกงขายาวสีน้ำเงินและมีผ้ากันเปื้อนสีน้ำเงินและคาดทั้งหน้าและหลัง บางครั้งก็อาจจะมีกระโปรงเรียบสีขาวไม่มีลายปัก ส่วนผู้หญิงจะสวมเสื้อที่มีการปักลายที่คอเสื้อเป็นแถบใหญ่ มีผ้าคาดเอวถัก มักโพกผนมด้วยผ้าแถบสีต่างๆ ที่ประดับด้วยเงิน และพันแข็งด้วยผ้าสีเข้ม สรวงเท้าสีน้ำเงิน ดำและขาว โดยทั้งผู้ชายและผู้หญิงก็มักจะใส่ห่วงเงินที่คอเป็นเครื่องประดับ โดยรวมแล้วชาวบ้านในพื้นที่จะมีรูปร่างคล้ายคนจีน แต่อาจมีสีผิวที่คล้ำกว่าและมีหน้าตา粗普ร่างดี รักสะอาด สุขภาพดี ไม่กินหมาก แต่อาจจะมีบางรายที่ติดฝืนจนร่างกายทรุดโทรม นอกจากนั้นเสื้อที่ผู้ชายใส่จะสันเปิดเห็นหน้าท้อง ส่วนภาษาที่ใช้

พูดก็ยังคงใช้ภาษาของชาติพันธุ์มังงะใน กลุ่มชุมชนด้วยกันเอง และใช้ภาษากลางเมื่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชน

4.2 ในชุมชนมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเช่นไร รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัจจัยสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนอย่างไรบ้าง

4.2.1 บ้านหาดใหญ่

การท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่บ้านหาดใหญ่ เริ่มพัฒนาขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 จากการประชาสัมพันธ์ประเพณีการล่าและผสมพันธุ์ปลาบึกในแม่น้ำไขง โดยเริ่มพัฒนาประเพณีการบวงสรวงปลาบึกให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากปลาบึกเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังอำเภอเชียงของ ส่วนสินค้าการท่องเที่ยวอื่นๆ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากไก(หาร่วยน้ำไขง) เครื่องจักรสารพื้นบ้าน พิธีบวงสรวงปลาบึก รวมทั้งการล่องเรือตามแม่น้ำไขง ซึ่งดำเนินการโดยเอกชน(บริษัทนำเที่ยวภายนอกชุมชน)

ที่ทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นไม่กระจายสู่ชาวบ้านในพื้นที่ ในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ให้ความสนใจเข้ามาร่วมพิธีการล่าปลาบึกในแต่ละปี แต่สำหรับในปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวเริ่มลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากปรากฏการณ์การลดลงของประชากรปลาบึกบริเวณบ้านหาดใหญ่ ทำให้ไม่สามารถจับปลาบึกได้เหมือนเคยหรืออาจจะจับได้แต่จำนวนลดลงกว่าเดิม ส่งผลให้บ้านหาดใหญ่กลายเป็นเพียงแค่ทางผ่านของนักท่องเที่ยวเพื่อเดินทางต่อไปยังประเทศไทยเท่านั้น

ตารางที่ 4.1 แสดงสาเหตุการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในบ้านหาดใหญ่

ลำดับ	สาเหตุของการมาท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	น้ำหนักของเหตุผล
1	สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นธรรมชาติ	4.19	มาก
2	ชาวบ้านมีมนุษย์สัมพันธ์ดี	4.16	มาก
3	วัฒนธรรมท้องถิ่นน่าสนใจ	3.75	มาก
4	บรรยากาศในพื้นที่มีความอบอุ่น	3.75	มาก
5	มาตรฐานความสะอาด	3.71	มาก
6	ค่าใช้จ่ายถูก	3.33	ปานกลาง
7	เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา	3.15	ปานกลาง
8	เพื่อทำธุรกิจ	2.37	น้อย

ตารางที่ 4.1 แสดงสาเหตุการเลือกมาท่องเที่ยวบ้านหาดใหญ่ของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพื้นที่บ้านหาดใหญ่ อาทิ องค์ประกอบด้านภาษาภาพของพื้นที่ องค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และองค์ประกอบด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว และองค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งผลการสำรวจข้อมูลโดยรวม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นธรรมชาติ ชาวบ้านมีมนุษย์สัมพันธ์ดี บ้านหาดใหญ่มีวัฒนธรรมท่องถินที่น่าสนใจและมีบรรยากาศในพื้นที่อบอุ่นเป็นกันเอง ตามลำดับ ส่วนสาเหตุอื่นๆ ที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวเลือกมาท่องบ้านหาดใหญ่ จะต่ำกว่าองค์ประกอบของพื้นที่ข้างต้น อาทิ คำบอกเล่าเกี่ยวกับความประทับใจในพื้นที่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ไม่แพง และการเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาและการทำธุรกิจ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าสภาพพื้นที่ทั้งในด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมประเพณี เป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีผลมากต่อการตัดสินใจ

ส่วนจุดมุ่งหมายของการมาท่องเที่ยวในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เดินทางมายังบ้านหาดใหญ่เพื่อพักผ่อนจากการทำงานในบรรยากาศสีเขียวสันในชุมชน และเป็นส่วนตัว เนื่องจากบรรยากาศในพื้นที่ไม่พลุกพล่านและปราศจากการลงทุนทำธุรกิจขนาดใหญ่ ส่งผลให้ยังมีสภาพของชุมชนชนบท แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยมากมักไม่สนใจเรียนรู้วัฒนธรรมและสภาพสังคมในพื้นที่ เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ใช้บ้านหาดใหญ่เป็นพื้นที่พักผ่อน ไปท่องเที่ยวบ้านเรือน สำรวจแหล่งโบราณคดี หรือเดินทางเพื่อกลับมาทำประกอบอาชีพในฝั่งไทยเท่านั้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวในพื้นที่มีโอกาสติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้านในพื้นที่ค่อนข้างน้อย ประกอบกับการลงทุนทำร้านอาหารที่ก่อให้เกิดการติดต่อเรียนรู้ระหว่างกันของนักท่องเที่ยวและชาวบ้าน

นอกจากนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.00 มักเดินทางมาท่องเที่ยวเอง โดยกำหนดแผนการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง เนื่องได้จากการรับข้อมูลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่ได้จากเพื่อนและคนรู้จัก มากกว่าการรับข้อมูลผ่านสื่ออื่น เช่น นิตยสาร โทรทัศน์ หนังสือนำเสนอเที่ยว และบริษัทท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามหากนักท่องเที่ยวmany พื้นที่โดยผ่านบริษัทท่องเที่ยวที่มักเป็นบริการที่จ่ายค่าใช้จ่ายตามจริง เนื่องจากบ้านหาดใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นทางการท่องเที่ยวไม่มาก นอกจากในช่วงเทศกาลการล่าปลาบึกเท่านั้นที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจำนวนมาก ดังนั้น บริษัทท่องเที่ยวจึงไม่นิยมจัดแผนการท่องเที่ยวลงพื้นที่บ้านหาดใหญ่นอกช่วงเทศกาลดังกล่าว รวมทั้งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมพักค้างแรมตามโรงแรมและเกสท์เฮาส์ในตัวจังหวัดมากกว่าพักที่บ้านหาดใหญ่

ตารางที่ 4.2 แสดงกิจกรรมของนักท่องเที่ยวในบ้านหาดใหญ่

ลำดับ	กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่	ค่าเฉลี่ย	ระดับการเข้าร่วม
1	การพักโฮมสเตย์ร่วมกันชาวบ้าน	3.88/3.97	มาก (3.93)
2	การสนทนากับชาวบ้าน	3.56/3.84	มาก (3.70)
3	การเรียนรู้วัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น	3.40/3.81	มาก (3.61)
4	การเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่น	3.20/3.92	มาก (3.56)
5	การรับประทานอาหารฝีมือชาวบ้านในพื้นที่	3.24/3.57	มาก (3.41)
6	การใช้เวลาพักผ่อนในพื้นที่	2.85/3.81	ปานกลาง (3.33)
7	การรับประทานอาหาร ณ โรงแรมที่พัก	3.04/3.05	ปานกลาง (3.05)
รวม		3.31/3.71	มาก (3.51)

หมายเหตุ : ค่าเฉลี่ย หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพ่อใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย/ต่างชาติ

ระดับการเข้าร่วม ได้จากการถ่วงน้ำหนักระดับคะแนนการเข้าร่วมกิจกรรม

ค่าเฉลี่ยโดยรวม ค่าเฉลี่ยคะแนนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

อย่างไรก็ตามจากการสำรวจการทำกิจกรรมในพื้นที่บ้านหาดใหญ่ของนักท่องเที่ยวดังปรากฏในตารางที่ 4.2 พบว่า ส่วนใหญ่ทำกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ตามข้อสำรวจ โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติจะทำกิจกรรมดังกล่าวมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งโอมสเตลด์เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำระหว่างอยู่ในหมู่บ้านมากที่สุด ส่วนการสนทนากับชาวบ้าน การเรียนรู้วัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น การซื้อสินค้าท้องถิ่น และการรับประทานอาหารฝีมือชาวบ้านในพื้นที่ มีนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมดังกล่าวลดลงตามลำดับ ส่วนการใช้เวลาพักผ่อนในพื้นที่และรับประทานอาหาร ณ โรงแรมที่พัก โดยไม่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า มีการเข้าร่วมใน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบกิจกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจึงพบเฉพาะในรูปการแสวงหาความพักผ่อนพิพิธภัณฑ์ปลายทาง ทิวทัศน์ผ่องใส พร้อมทั้งชื่อสินค้า รับประทานอาหาร และการจ้างเหมารถข้ามฟากหรือล่องแม่น้ำโขง ส่วนการพักแรมหรือน้ำเที่ยwmักมีผู้ประกอบการจากภายนอกชุมชนดำเนินกิจการอยู่ กิจกรรมส่วนนี้จึงไม่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน

4.2.2 บ้านสันติคีรี

ธุรกิจการท่องเที่ยวในหมู่บ้านสันติคิรี เริ่มต้นจากกิจกรรมทัวร์ป่าที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมใช้พื้นที่แม่สลองเป็นทางผ่านและเป็นที่พักแรม เพื่อเดินป่าไปยังบ้านท่าตอน

บ้านหัวเมืองงาม อำเภอแม่อายและหมู่บ้านชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ กระตุ้นให้ชาวบ้านเริ่มลงทุนในธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งในรูปของการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่ผลิตได้ให้นักท่องเที่ยว ไปถึงการสร้างที่พักถาวร ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ท่ามกลางบรรยากาศที่สวยงาม โดยเริ่มจากแม่สะล้องรีสอร์ท ที่ก่อตั้งขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานทหารเพื่อช่วยเหลือกำลังทหารที่ปลดประจำการ พิการทุพพลภาพ ให้ช่วยเหลือตัวเองได้หลังจากการตั้งหมู่บ้านได้ดำเนินไปในระยะหนึ่ง สองผลให้ในปัจจุบันธุรกิจการท่องเที่ยวในบ้านแม่สลองได้กลายเป็นธุรกิจหลักที่เข้ามาส่งเสริมธุรกิจการค้า การประกอบอาชีพการเกษตรและอุตสาหกรรมชา ที่มีอยู่เดิมให้โดดเด่นและกลมกลืนกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดรายได้และชื่อเสียงแก่ดอยแม่สลองให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไทยและต่างชาติ

ชื่นับจากการท่องเที่ยวได้พัฒนาฐานรากว่างขึ้นในพื้นที่ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ทางชุมชนก็ได้รับการสนับสนุนทั้งจากภายในและภายนอกท้องถิ่น เพื่อพัฒนาสถานที่ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ตลอดจนสร้างกิจกรรมและสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ โดยเริ่มจากการสร้างสุสานจอมพลตัวนั้น ผู้นำชาวจีนคนแรกที่มาตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ในพื้นที่ด้วยแม่สอด และการสร้างธรรมชาติให้สวยงามในสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นหุบเขา ด้วยการปลูกต้นพญาเสือ โครงในพื้นที่ จนได้รับการยกย่องว่าเป็น “ดินแดนชาภูระเมืองไทย” นอกจากนั้นยังมีการสร้างสินค้าการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ใบชา พืชผัก ผลไม้เมืองหนาวและหน่อไม้ไผ่ รวมทั้งการมีโรงเรียนภาษาจีน ที่เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่มีเชื้อสายจีนเข้ามาเยี่ยมชม เนื่องด้วยการนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวจีน ชาวใต้หวัน กลุ่มประเทศตะวันตกและไทยตามลำดับ นอกจากนั้นบ้านสันติวิชัยพัฒนาฐานรากแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้นอีกเรื่อยๆ อาทิ ทัวร์น้ำ และทัวร์เกษตร ทั้งนี้เนื่องจากการเดินทางไปยังบ้านสันติวิชัย ค่อนข้างสะดวก และเป็นเส้นทางผ่านที่สามารถเดินทางต่อไปยังพื้นที่เที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ได้ ตลอดจนมีที่ตั้งในลักษณะของปลายทางที่ระหว่างเส้นทางการเดินทางไปถึงเป็นที่ตั้งหมู่บ้านชุมชนชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่หลากหลายชาติพันธุ์ อันถือเป็นศักยภาพทางการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่ง ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังบ้านสันติวิชัย ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างด้าว ทั้งนี้เนื่องจากบริการที่สวยงาม สามารถเข้าไปคุ้ดครุกในพื้นที่ได้ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางที่ไม่ไกลจากเมืองมากนัก

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ คุณวุฒิพงษ์ สรวิศโภติ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก คุณบุญช่วย สุดยอดสำราญ กำนันตำบลแม่สลองนอก และ คุณจำเริญ โชคภัณนา

แกนนำในหมู่บ้าน ได้อธิบายถึงข้อเด่นทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านสันติคิริไว้ ได้แก่ การเป็นแหล่งชาชั้นยอด มีสภาพอากาศดีตลอดปี ในฤดูฝนมีทะเลหมอกที่สวยงาม เป็นแหล่งปลูกต้นนางพญาเสือโคร่งหรือชากรุ่งเมืองไทย เป็นที่ศึกษาวิถีชีวิตชนเผ่าที่อาศัยอยู่บริเวณรอบๆ หมู่บ้าน เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทัวร์ม้า รวมทั้งมีการบริการอาหารยูนนานที่ปูรูแบบเหลาและปลดล็อก สารพิษแต่ในปัจจุบันนี้ ของจากการแข่งขันทางพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะใกล้เคียง ที่ต่างสร้างกิจกรรมและสินค้าทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด ส่งผลให้บ้านสันติคิริประสบกับการชะลอตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวที่ชื่อโปรแกรมท่องเที่ยวมาจะเข้าหมู่บ้านเพื่อมาแคะซื้อและซิมชาเท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวของนักท่องเที่ยวจะไม่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านในพื้นที่แล้ว ยังจะไม่สร้างความมั่นคงทางการท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่ โดยนักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางมาเที่ยวบ้านสันติคิริ มักมีสาเหตุมาจากการคุ้มครอง ของพื้นที่ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น มีความน่าสนใจ ชาวบ้านในพื้นที่มีมนุษย์สัมพันธ์ดี และมีบรรยายกาศในพื้นที่อุ่นเป็นกันเอง ตามลำดับ ซึ่งส่วนหนึ่งมาท่องเที่ยวตามคำบอกเล่าเรื่องความสวยงามของพื้นที่ นอกจากนั้นเป็นการมาเที่ยวที่มีเหตุผลจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ไม่แพงมาก และการมาท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา รวมทั้งมาทำธุรกิจ ซึ่งเป็นเหตุผลที่มีเป้าหมายนอกเหนือไปจากการมาท่องเที่ยวพักผ่อน แต่อย่างไรก็ตามจากสาเหตุการตัดสินใจมาเที่ยวบ้านสันติคิริของนักท่องเที่ยว อาจสรุปได้ว่าบ้านสันติคิริมีศักยภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้ เช่นเดียวกับศักยภาพทางสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่สวยงาม เนื่องจากสภาพทางวัฒนธรรมและสังคมของพื้นที่ ถูกจัดเป็นเหตุผลในลำดับต้นๆ ของนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจมาท่องเที่ยว ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงสาเหตุของการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในบ้านสันติคิริ

ลำดับ	สาเหตุของการมาท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	น้ำหนักของเหตุผล
1	สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นธรรมชาติ	4.38	มาก
2	วัฒนธรรมท้องถิ่นน่าสนใจ	4.16	มาก
3	ชาวบ้านมีมนุษย์สัมพันธ์ดี	3.97	มาก
4	บรรยายกาศในพื้นที่มีความอบอุ่น	3.83	มาก
5	มาตามคำบอกเล่า	3.71	มาก
6	ค่าใช้จ่ายถูก	3.33	ปานกลาง
7	เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา	3.15	ปานกลาง
8	มาเพื่อธุรกิจ	2.93	ปานกลาง

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการมาท่องเที่ยวในพื้นที่ของนักท่องเที่ยว มี หัวที่มาเป็นกลุ่มคณะและมาเองเป็นส่วนตัว โดยจำนวนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 52.04 และ 47.06 ตามลำดับ และส่วนใหญ่มีแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่กำหนดขึ้นเองตามความต้องการ จำนวน ร้อยละ 88.00 โดยข้อมูลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้จากเพื่อนและคนรู้จัก คำบอกเล่า และนิตยสารท่องเที่ยว จำนวนร้อยละ 64.00, 43.00 และ 38.00 ตามลำดับ ซึ่ง มากกว่าการรับข้อมูลผ่านสื่ออื่น เช่น โทรทัศน์และหนังสือนำเสนอเที่ยว รวมทั้งบริษัทท่องเที่ยว นอกจานั้นในกรณีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาโดยผ่านบริษัทท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ในจำนวน ร้อยละ 78.95 นักจ่ายค่าใช้จ่ายตามที่ใช้จริง ที่ไม่ใช่การซื้อโปรแกรมท่องเที่ยวหรือทัวร์จากบริษัท ท่องเที่ยว สำหรับการพักแรมในพื้นที่มีจำนวนนักท่องเที่ยว ร้อยละ 46.00 เดยพักค้างแรมในพื้นที่ ในสถานที่พักประเภทเกสท์เฮาส์ ไฮมสเตด์และโรงแรม จำนวนร้อยละ 42.22, 24.44 และ 20.00 ตามลำดับ ส่วนอีกร้อยละ 13.33 พักในสถานที่อื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากมีการลงทุนด้านที่พักในพื้นที่ โดยเป็นที่พักที่มีการพัฒนาคุณภาพการบริการอย่างดี รวมทั้งมีบรรยากาศที่สวยงาม ที่สร้างความ ประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว ลดความลังบกับการมาท่องเที่ยวในพื้นที่ ด้านที่พักสูงถึง ร้อยละ 30.23 ส่งผลให้นักท่องเที่ยวนิยมค้างแรมในพื้นที่ อันก่อให้เกิดการใช้ จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจของชุมชน รวมทั้งยังส่งผลให้นักท่องเที่ยว มี โอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านในพื้นที่

ตารางที่ 4.4 แสดงกิจกรรมของนักท่องเที่ยวในบ้านสันติคิริ

ลำดับ	สถานการณ์	ค่าเฉลี่ย	น้ำหนักของ สถานการณ์
1	การพักไฮมสเตด์ร่วมกันชาวบ้าน	3.59/4.65	มาก(3.93)
2	การรับประทานอาหารมื้อเช้าบ้านในพื้นที่	3.47/4.19	มาก(3.87)
3	การสนทนากับชาวบ้าน	3.59/4.48	มาก(3.83)
4	การเรียนรู้วัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น	3.58/4.33	มาก(3.78)
5	การเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่น	4.16/3.74	มาก(3.72)
6	การใช้เวลาพักผ่อนในพื้นที่	3.24/4.04	มาก(3.45)
7	การรับประทานอาหาร ม โรงแรมที่พัก	2.77/2.88	ปานกลาง(2.80)

หมายเหตุ : ค่าเฉลี่ย หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย/ต่างชาติ

ระดับการเข้าร่วม : ได้จากการถ่วงน้ำหนักระดับคะแนนการเข้าร่วมกิจกรรม

ค่าเฉลี่ยโดยรวม : ค่าเฉลี่ยคะแนนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

นอกจานั้นในตารางที่ 4.4 ได้แสดงข้อมูลการสำรวจกิจกรรมประเภทต่างๆ ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านสันติคีรี พบว่า นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมในแบบของวัฒนธรรมและประเพณีขามาท่องเที่ยวในพื้นที่ในลำดับต้น ได้แก่ การพักโขมสเตย์ร่วมกันชาวบ้าน การรับประทานอาหารฝีมือชาวบ้านในพื้นที่ การสนทนากับชาวบ้าน การเรียนรู้วัฒนธรรม/ประเพณี ท่องถิ่น การได้เลือกซื้อสินค้าท่องถิ่น การใช้เวลาพักผ่อนในพื้นที่ตามลำดับ ส่วนการรับประทานอาหาร ณ โรงแรมที่พักเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักผ่อนในพื้นที่ ส่วนใหญ่เน้นความรู้สึกบันเทิงและวิถีการดำเนินชีวิตดังเดิมของชุมชนตามกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว นอกจานั้นจากผลการสำรวจที่ได้ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสนใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในท่องถิ่นมากกว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนกิจกรรมอื่นๆ นักท่องเที่ยวต่างชาติจะเข้าร่วมระหว่างมาท่องเที่ยวสูงกว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบกิจกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ การพักโขมสเตย์ร่วมกันชาวบ้าน รวมทั้ง การสนทนากับชาวบ้าน การเรียนรู้วัฒนธรรม/ประเพณี ท่องถิ่น ได้ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน

4.2.3 บ้านราชภรรภกัด

สำหรับบ้านราชภรรภกัดตั้งอยู่บริเวณเส้นทางฝ่าน เพื่อเดินทางไปยังวนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า โดยไม่ได้ตั้งอยู่ในบริเวณวนอุทยาน ดังนั้น สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่จึงเป็นได้ไม่เด่นชัด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวที่บ้านราชภรรภกัดเพื่อเดินทางมาด้วยตนเอง แต่อาจมีนักท่องเที่ยวบางส่วนเท่านั้นที่เดินทางมาด้วยตนเอง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่จะมาศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้าน ดังนั้นชาวบ้านราชภรรภกัดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนภูชี้ฟ้า จึงเป็นกลุ่มคนที่เดินทางไปทำธุรกิจท่องเที่ยวในบริเวณสามแยกบ้านหมู่ที่ 24 ชื่อไปสู่ภูชี้ฟ้า ซึ่งเป็นจุดพักก่อนทางขึ้นไปยังวนอุทยานภูชี้ฟ้า เช่น คุรุกิจการบริการรถเช่า เพื่อรับนักท่องเที่ยวขึ้นไปยังภูชี้ฟ้า ที่มีทั้งรถ 4 ล้อ รถบรรทุกและรถจักรยานยนต์ รวมทั้งจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมชนเผ่าและพื้น เป็นต้น

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวได้พัฒนาขึ้นจากการเป็นพื้นที่ยาเสพติดที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมเดินทางเข้ามาตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว แต่ภายหลังจากการปราบปรามยาเสพติดประสบผลสำเร็จ การพัฒนาการท่องเที่ยวก็ได้เริ่มดำเนินการขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 และประกาศเป็นเขตพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2540 และสร้างถนนไปยังวนอุทยาน เมื่อปี พ.ศ. 2542 ซึ่งโดยรวมแล้วภูชี้ฟ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง มีเส้นทางการเข้าถึงหลายเส้นทางและยัง

สามารถเดินทางเชื่อมโยงกับพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นได้อีกหลายแห่ง (จากการสัมภาษณ์คุณบัญชา รามศิริ นักวิชาการป้าไแม่ 6 วันอุทัยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า) นอกจากนั้นในช่วงฤดูหนาวมักเกิดไฟป่า ในพื้นที่ไม่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว แต่กลับเป็นข้อดีที่ทำให้พื้นที่ได้พัก และฟื้นตัวภายหลังจากเข้า ฤดูฝน ซึ่งทำให้พื้นที่แห่งนี้มีความสวยงามเสมอในฤดูหนาวซึ่งเป็นฤดูกาลท่องเที่ยวของทุกปี (จากการสัมภาษณ์คุณพลพล จันทร์คำ บริษัทนายพล travel)

บ้านราชภูรักษ์ดี ที่ถึงแม้ว่าจะเป็นหมู่บ้านชาวเขาผ่านมัง ที่มากด้วยวัฒนธรรมของชาติ พันธุ์ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ ตลอดจนอยู่ในบริเวณที่ตั้งศูนย์วัฒนธรรมชนผ่านมัง ที่ถือเป็นศูนย์กลางของชาวมังที่อาศัยอยู่ในละแวกพื้นที่นั้น แต่อย่างไรก็ตามจุดเด่นทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตเหล่านั้นก็ไม่ได้ถูกนำมาใช้พัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้น

ผลการสำรวจสาเหตุของการมาท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้าจากนักท่องเที่ยวในตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพของพื้นที่ที่เป็นเหตุผลของการมาเที่ยวน้ำตก บ้านราชภูรักษ์ดีของนักท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นธรรมชาติ ชาวบ้านในห้องถินรอบๆ จุดท่องเที่ยวภูชี้ฟ้ามีมนุษย์ สัมพันธ์ดี บรรยายกาศในพื้นที่มีความอบอุ่นเป็นกันเอง มาตามคำบอกรเล่า วัฒนธรรมท้องถิน น่าสนใจ ค่าใช้จ่ายถูก มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาและการทำธุรกิจ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในประเด็น ของวัฒนธรรมในห้องถินไม่ใช่สาเหตุหลัก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เน้นสภาพธรรมชาติ ทิวทัศน์ที่สวยงามเป็นจุดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว นอกจากนั้นหมู่บ้านต่างๆ ก็ตั้งอยู่นอกพื้นที่วน อุทยานฯ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนกลายเป็นทางผ่านของการเดินทางเข้า ไปท่องเที่ยวในวนอุทยานฯ ประกอบกับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้ให้ ความสำคัญต่อชุมชนรอบๆ พื้นที่มากนัก การท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงขาดโอกาสในการเรียนรู้และ สร้างสรรค์วิถีชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน แต่อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน ซึ่งให้ข้อมูลว่ามีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมและประเพณีของชน ผ่าน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่นิยมเดินเท้าขึ้นมาอย่าง วนอุทยานฯ และระหว่างท่องเที่ยวใน หมู่บ้านในรูปแบบการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมและสภาพสังคมของชุมชน

ตารางที่ 4.5 แสดงสาเหตุการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้าที่เป็น

ลำดับ	สาเหตุของการมาท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	น้ำหนักของเหตุผล
1	สิงแวดล้อมในพื้นที่เป็นธรรมชาติ	4.44	มาก
2	ชาวบ้านมีมนุษย์สัมพันธ์ดี	3.92	มาก
3	บรรยากาศในพื้นที่มีความอบอุ่น	3.82	มาก
4	มาตามคำบอกเล่า	3.73	มาก
5	วัฒนธรรมท้องถิ่นน่าสนใจ	3.60	มาก
6	ค่าใช้จ่ายถูก	3.24	ปานกลาง
7	เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา	2.98	ปานกลาง
8	มาเพื่อธุรกิจ	2.61	ปานกลาง

ส่วนอุปแบบการมาท่องเที่ยวในพื้นที่ ร้อยละ 50.50 มาเป็นกลุ่มคนจะได้แก่ การเดินทางมากับบริษัทท่องเที่ยว และร้อยละ 47.50 เดินทางมาเองเป็นส่วนตัวโดยประเภทของบริษัทท่องเที่ยวที่ใช้บริการ ร้อยละ 4.39 ต้องจ่ายค่าบริการล่วงหน้า และร้อยละ 95.61 มีลักษณะเป็นแบบจ่ายตามจริง นอกจานนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังนิยมพักค้างแรมในพื้นที่ เป็นจำนวนร้อยละ 62.00 โดยสถานที่พักแรมที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้าพัก ได้แก่ เกสท์เฮาส์ โรงแรมและโฮมสเตย์ จำนวนร้อยละ 35.48 8.06 และ 6.45 ตามลำดับ ส่วนอีกร้อยละ 50.00 มักอาศัยการทางเดินที่พักในพื้นที่ท่องเที่ยว เนื่องจากที่พักในแหล่งท่องเที่ยวในความรับผิดชอบของที่ทำการวนอุทยานฯ ภูชี้ฟ้ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้บริการ ส่วนที่พักจากการลงทุนของผู้ประกอบการและชาวบ้านที่สร้างขึ้นก็มักตั้งอยู่ห่างจากจุดท่องเที่ยว ประกอบกับสภาพแวดล้อมท่องเที่ยวที่มุ่งประชาสัมพันธ์ความสวยงามตามธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นการพักเดินท่องเที่ยว มีความสะดวกและสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า จึงได้รับความนิยมสูงกว่าการพักในที่พักประเภทอื่น

สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.00 ของนักท่องเที่ยว วางแผนกำหนดกิจกรรมเอง และร้อยละ 1.00 มีการกำหนดกิจกรรมโดยบริษัทท่องเที่ยว โดยแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้มาจากเพื่อนและคนรู้จัก คำบอกเล่า และนิยสารท่องเที่ยว จำนวนร้อยละ 52.00 , 45.00 และ 35.00 ตามลำดับ ส่วนการทราบข้อมูลผ่านสื่ออื่น เช่น โทรทัศน์และหนังสือนำเสนอเที่ยว รวมทั้งบริษัทท่องเที่ยว มีเพียงจำนวน ร้อยละ 8 เท่านั้น

ตารางที่ 4.6 แสดง กิจกรรมของนักท่องเที่ยวในวันอุทายนแห่งชาติภูชี้ฟ้า

ลำดับ	สถานการณ์	ค่าเฉลี่ย	น้ำหนักของ สถานการณ์
1	การใช้เวลาพักผ่อนในพื้นที่	3.57/3.67	มาก(3.62)
2	การเรียนรู้วัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น	3.49/3.67	มาก(3.58)
3	การได้รับประทานอาหารฝีมือชาวบ้านในพื้นที่	3.46/3.33	มาก(3.40)
4	การได้เลือกซื้อสินค้าท้องถิ่น	3.41/3.33	ปานกลาง(3.37)
5	การได้รับประทานอาหาร ณ โรงเรมที่พัก	3.28/3.33	ปานกลาง(3.31)
6	การสนทนากับชาวบ้าน	3.09/3.33	ปานกลาง(3.21)
7	การได้พักโรมสเตย์ร่วมกันชาวบ้าน	2.55/3.50	ปานกลาง(3.03)
รวม		3.26/3.45	ปานกลาง(3.27)

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย/ต่างชาติ

ระดับการเข้าร่วม : ได้จากการถ่วงน้ำหนักgrade ระดับคะแนนการเข้าร่วมกิจกรรม

ค่าเฉลี่ยโดยรวม : ค่าเฉลี่ยคะแนนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

นอกจากนั้นจากการสำรวจแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ทำระหว่างการมาท่องเที่ยวพื้นที่ท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า ในตารางที่ 4.6 พบว่า นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมตามข้อสำรวจในระดับปานกลาง โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติทำกิจกรรมดังกล่าวสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ทั้งนี้ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมทำมาก ได้แก่ การพักผ่อน การเรียนรู้วัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น และ การรับประทานอาหารฝีมือชาวบ้านในพื้นที่ ตามลำดับ ส่วนการซื้อสินค้าท้องถิ่น การรับประทานอาหาร ณ โรงเรมที่พัก การสนทนากับชาวบ้านและการพักโรมสเตย์ร่วมกันชาวบ้าน นักท่องเที่ยว มีประสบการณ์ในส่วนนี้ในระดับปานกลาง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่มีการจัดให้บริการโดยในอุทายนฯ และมีจำนวนน้อยมากสำหรับกิจกรรมดังกล่าวจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ในกรณีของที่พัก ส่วนการสนทนากับชาวบ้านที่เกิดขึ้นน้อย มีสาเหตุมาจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังขาดการเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วบฯ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ตลอดจนขาดการพัฒนาพื้นที่ชุมชน โดยรอบให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวของกรุงเทพฯ ท่องเที่ยวทางธุรกิจ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวหลักตามนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในวันอุทายนแห่งชาติภูชี้ฟ้า

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า บ้านราชภัฏกีดเป็นเพียงทางผ่านที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวใดๆ เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านในหมู่บ้านกับนักท่องเที่ยว ยกเว้นชาวบ้านที่เดินทางไปประกอบอาชีพบริการ ค้าขายบริเวณภูชี้ฟ้า ที่อาจจะได้ติดต่อพูดคุยหรือสัมผัสนักท่องเที่ยวบาง

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนมีหรือไม่ อย่างไร

4.3.1 บ้านหาดใหญ่

ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวในบ้านหาดใหญ่ มักเกิดจากขาดการประชาสัมพันธ์ และความล้มเหลวของการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าพื้นที่ เนื่องจากจำนวน平民บีกในน่านน้ำและไกลดลง อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพระบบนิเวศจากการสร้างเขื่อนของประเทศไทย รวมทั้งความสกปรกและตะกอนล้ำน้ำที่เกิดจากการเดินเรือสินค้าของจีน อันมีผลต่อปริมาณไกในน้ำโขง ด้วยเช่นกัน เช่นเดียวกันกับรายได้จากการรับจ้างออกเรือข้ามฝากและจำนวนเรือหางยาวที่ลดลง ตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลง และการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่มีศักยภาพเหนือกว่า รวมทั้งการจัดงานในช่วงเวลาเดียวกันบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำโขงในฝั่งไทย ทำให้เกิดการแย่งชิงนักท่องเที่ยว และช่วงเวลาการออกเรือข้ามฝากไม่แน่นอนไม่มีมาตรฐาน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถวางแผนการท่องเที่ยวและบริหารเวลาในการเดินทางได้ นอกจากนั้นธุรกิจการบริการยังต้องราคาค่าบริการไว้ค่อนข้างสูงมาก เช่น ราคาที่พักและราคาอาหาร ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถจ่ายเงินในพื้นที่ ทั้งๆ ที่อาหารจากปลาบีกเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมาลิ้มลองรสชาติ

เนื่องจากสภาพการณ์ของการท่องเที่ยวในพื้นที่ตกรอยในภาวะชบเชา จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง จึงก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ในพื้นที่ ที่ยึดอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นหลัก นอกจากนั้นชาวบ้านยังเห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่ได้รับเงินมาจากการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมาลิ้มลองรสชาติสินค้าชุมชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาวิถีชีวิตของชาวบ้าน และพิพิธภัณฑ์ปลาบีกที่สร้างขึ้น ปัจจุบันถูกปล่อยให้รกร้าง โดยไม่ได้รับการดูแลรับผิดชอบจากหน่วยงานใดๆ

4.3.2 บ้านสันติคิริ

ปัญหาและอุปสรรคของพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ในภาพรวม คือ การท่องเที่ยวในพื้นที่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ แหล่งข้อมูลและแผนที่การท่องเที่ยวในพื้นที่ให้กับนักท่องเที่ยว และไม่มีแผนการทำตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ เช่น ขาดการจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี สงผลให้ไม่มีแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ได้なくถูกตัดขาดการท่องเที่ยว รวมทั้งขาดเทคนิคการนำเสนอศักยภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ นอกจากนั้นยังมีปัญหาในด้านการบริการที่ดี ขาดการดูแลนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ในพื้นที่ โดยเฉพาะการร่วมมือในลักษณะกลุ่มของชาวบ้านในพื้นที่ ที่ขาดความสามัคคี จึงทำให้องค์กรการท่องเที่ยวในชุมชนเกิดความไม่เข้มแข็งไม่สามารถดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จได้

ประกอบกับอายุของต้นนางพญาเสือโคร่งมีมากขึ้นและขาดการเอาใจใส่ ส่งผลให้ไม่สามารถผลิตออกให้สายงานมากมาย เช่นเดียวกับแต่ก่อน นอกจากนั้นบ้านสันติคิริยังประสบกับปัญหาการเดินทางไปถึง ซึ่งเป็นทางแคบและลาดชัน ผู้ที่ไม่คุ้นเคยจะเดินทางเข้าไปค่อนข้างลำบาก ต่างจากพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นที่สามารถเดินทางเข้าไปได้สะดวกกว่า รวมทั้งการขึ้นลงของจำนวนนักท่องเที่ยวตามฤดูกาลท่องเที่ยว ที่พบว่าจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวเท่านั้น ส่วนในช่วงฤดูร้อนก็แทบจะไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเลย

เช่นเดียวกับคุณภาพของบุคลากรในชุมชนต่อการให้บริการทางการท่องเที่ยว ที่ยังไม่มีความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังไม่เข้าใจถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวและการบริการมากนัก โดยเฉพาะในกลุ่มชาวเช้าที่อาศัยอยู่รอบๆ หมู่บ้านที่เข้ามาจำหน่ายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างไม่มีระเบียบวินัย การจำหน่ายสินค้าในราคากลางๆ ก็เป็นจิตวิญญาณและจิตวิญญาณของบุคลากรที่ขาดหายไปในชุมชน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว และส่งผลต่อชื่อเสียงของพื้นที่ให้เป็นไปในแง่ลบได้ในที่สุด นอกจากนั้นในการกระจายส่วนแบ่งทางการตลาดทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมักจะกระจุกอยู่เฉพาะผู้ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการท่องเที่ยว แม้แต่การแวงชื่อไปขายของนักท่องเที่ยวก็จะเฉพาะบางจุดที่มีการผูกขาดกับบริษัททัวร์ นักท่องเที่ยวไม่มีโอกาสเดินเลือกชื้ออย่างอิสระ ที่มีผลต่อการร่วมมือพัฒนาและยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวของชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลกระทบโดยชันที่เกิดขึ้น (สัมภาษณ์นายชาวยุ่ยยิ่ง ชาวบ้านสันติคิริย)

4.3.3 บ้านราชภรรภกติ

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังรายละเอียดข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ไม่สามารถกระจายลงมาสู่ชาวบ้านในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ไม่ว่าจะทางอ้อมหรือทางตรง ซึ่งอาจทำได้โดยการนำวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนผ่านมาเป็นจุดดึงดูดทางการท่องเที่ยว ที่จะสามารถสร้างความเข้มแข็งทางสังคมให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ดีกว่าการปล่อยตลาดรายเดียว และมุ่งเน้นเฉพาะการเร่งสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นโดยไม่ได้สนใจสิ่งที่มีอยู่เดิม นอกจากนั้นปัญหาอื่นที่พบ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรากท่องเที่ยวอย่างหนักที่อาจส่งผลให้ธรรมชาติเกิดการเสื่อมโทรมไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากขาดการบริหารจัดการที่ดีและมีคุณภาพ รวมทั้งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่ผ่านมา มีนักท่องเที่ยวมากกว่า

ความสามารถในการรองรับทางพื้นที่ ตลอดจนการขาดจุดจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมที่จัดไว้เฉพาะไม่ต้องเดินเร่จำหน่าย และความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

4.4 ชุมชนมีทัศนคติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างไร

4.4.1 บ้านหาดใหญ่

ชาวบ้านหาดใหญ่ส่วนใหญ่ไม่มีท่าที่ปฏิเสธการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ หากยังให้การยอมรับและพร้อมที่จะตอบสนองให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาที่เกิดขึ้น ภายใต้การคาดหวังต่อรายได้และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และในภาพรวมชาวบ้านยังให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ迷信 ในท้องถิ่น การท่องเที่ยวที่ชาวบ้านต้องการให้เกิดขึ้นในพื้นที่ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ ที่ให้การศึกษาวิถีชีวิตการจากไก่และการล่าปลาบีก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมในชุมชน ที่อาจจัดขึ้นเป็นเทศกาลจากไก่และเทศกาลปลาบีกให้มีความใหญ่โดยสามารถดึงดูดและบอกเรื่องราววิถีการดำเนินชีวิตของชาวหาดใหญ่และล้านนาไปได้อย่างชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาศูนย์จำหน่ายสินค้าหัตถกรรมและผลิตผลจากทรัพยากรพื้นบ้าน โดยการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และจัดสร้างสัญลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยว จากจุดเด่นเรื่องปลาบีก เช่น การทำอนุสาวรีย์ปลาบีก หรือภาพปันนูนต่าตามจุดหลักกิโลเมตรแสดงเขตเมืองไทย อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย

4.4.2 บ้านสันติคิริ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ยินดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชนโดยมุ่งเน้นเฉพาะด้าน การเพิ่มขึ้นของรายได้จากการจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการให้เกิดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และสร้างกลุ่มสำหรับบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้าน ตลอดจนช่วยวางแผนสร้างงานให้กับหมู่บ้านโดยไม่ควรสมมุติหรือสร้างประเพณีประดิษฐ์ขึ้นมาแต่ควรให้เป็นไปตามประเพณี แล้วใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพื่อเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมและประเพณีนั้นๆ

4.4.3 บ้านราชภัฏวังน้ำ

ชาวบ้านในบริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเนื่องจากต้องการรายได้ที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะการจัดที่พักรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Home stay รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆที่สามารถสื่อถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้านในชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ ตลอดจนการพัฒนาสินค้าหัตถกรรม และการพื้นฟูขนบธรรมเนียม เพื่อจัดการแสดงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวทั้งนี้ทางหมู่บ้านได้เริ่มทำการจัดที่พักแบบ Home stay ไว้ที่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน โดยเป็นโครงการนำร่องให้เด็กนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

4.5 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ชุมชน หน่วยงานรัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่หรือไม่ อย่างไร

4.5.1 บ้านหาดใหญ่

ในพื้นที่บ้านหาดใหญ่ มีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มรักษ์ เชียงของ ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่เกิดจากความตัวของกลุ่มคนหลากหลายสาขา ทั้งชาวบ้าน ข้าราชการ นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ที่ห่วงใยต่อสภาพแวดล้อมและสังคมที่กำลังเสื่อมโทรมลงในพื้นที่ริมชายฝั่งแม่น้ำโขง ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2538-2539 ซึ่งคุณนิวัฒน์ ร้อยแก้ว หรือที่ครุฑ์จัดตั้งขึ้นในนามของ “ครุฑ์” ผู้ประสานงานและแกนนำในการทำกิจกรรมร่วมกันของ “กลุ่มรักษ์เชียงของ” ได้เล่าถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มไว้ดังนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอเชียงของ
- 2) เพื่อเป็นสถานที่รวมกลุ่ม พนบປະ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น
- 3) เพื่อนำเสนอข้อคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์แก่นักวิชาการที่เกี่ยวข้องอันจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและจัดระเบียบ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีต่อท้องถิ่นและชุมชนในระยะยาว

ในรายละเอียดกิจกรรมของกลุ่มรักษ์เชียงของที่ดำเนินการไปแล้วได้แก่ โครงการรักษ์ดอยหลวง ในปี 2538-2539 ที่สนับสนุนให้ชาวบ้านรักษาดอยหลวง พื้นที่หมู่บ้านชาวไทยภูเขาผ่านมัง บ้านทุ่งนาน้อย ต.เวียง อ.เชียงของ และในปี 2539 ร่วมมือกับชุมชนปลาบีกและ

สำนักงานอำเภอเชียงของจัดทำ โครงการรักษ์ป่าบึง รักษ์เชียงของ เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชนริมฝั่งโขง ตลอดจนร่วมรณรงค์สนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ในปี พ.ศ. 2540 และร่วมกิจกรรมเครือข่ายประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ร่วมกับชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิงและโครงการแม่น้ำและชุมชน ในปี 2541-2545 โดยมีเป้าหมายเดียวกันในการดูแลรักษาระบบน้ำอิงและชุมชนริมฝั่งโขงภายใต้ชื่อ “เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงล้านนา” (สัมภาษณ์นายสมเกียรติ เอื่องเชียงสา)

โดยกลุ่มรักษ์เชียงของ ให้ความเห็นว่าพื้นที่อำเภอเชียงของ มีศักยภาพด้านพื้นที่สภาพภูมิศาสตร์ ความคงดائمของธรรมชาติ ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ และเมืองโบราณที่มีประวัติเก่าแก่ข้านาน ทำให้ลุ่มน้ำโขงตอนบนบริเวณชายแดน ไทย-ลาว ในเขตอำเภอเชียงของ มีทรัพยากรกรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเป็นอย่างยิ่ง แต่กรท่องเที่ยวที่ผ่านมานั้นนำเสนอแต่น้ำโขง การข้ามไปเยือนฝั่งไปเยือนหลวงพระบางจนมองข้ามความสำคัญของการให้ความหมายต่อคนและพื้นที่ ความสัมพันธ์ของคนกับทรัพยากร ที่ทำให้กรท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นไม่ยั่งยืน ทั้งยังเป็นการรุกรานครอบงำท้องถิ่นด้วยอำนาจเงิน อำนาจวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่นเสื่อมโทรมลงในที่สุด ทางกลุ่มจึงได้เริ่มทำโครงการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อร่วมรณรงค์เผยแพร่องค์ความรู้ วัฒนธรรมและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาในพื้นที่น้ำโขง และ 2) เพื่อระดมทุนในการทำงานรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง โดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 3 โปรแกรม คือ ล่องเรือเชียงของสู่หลวงพระบาง - เชียงของ - เวียงแก่น และล่องน้ำอิง

ซึ่งจากสถานการณ์กรท่องเที่ยวดังกล่าว ส่งผลให้กลุ่มได้เข้าร่วมมือกับทางชุมชนการท่องเที่ยวเชียงของ โดยการร่วมข้อมูลด้านที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแม่น้ำโขง อาทิเช่น ระบบนิเวศนิรมน้ำโขง องค์ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ป่าในแม่น้ำโขง ความรู้เกี่ยวกับป่าบึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเข้าถึงพรรณพืชแม่น้ำโขง เครื่องมือหาปลาพื้นบ้าน เกษตรริมโขง รวมทั้งสังคม วัฒนธรรมของคนริมโขง เพื่อนำมาเข้ามายังให้คนในพื้นที่ถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้ต่างๆ เหล่านี้ให้กับผู้มาเยือน โดยคาดหวังว่าคนท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้เรื่องราวเหล่านี้ผ่านคนท้องถิ่น และได้รู้จักคนริมโขงมากขึ้นกว่าลักษณะการท่องเที่ยวแบบเดิมที่ผ่านมา

นอกจากนั้นในชุมชนบ้านหาดได้ริยังมีชุมชนที่เกี่ยวข้องกับคุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอาทิ ชุมชนการท่องเที่ยว ชุมชนร้านอาหาร ชุมชนไก่และชุมชนป่าบึง ซึ่งมีการบริหารจัดการโดยภาคเอกชน จากการร่วมมกุ้งของคนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนั้นๆ เช่น ร้านค้า บริษัททัวร์และธุรกิจ

โรงเรม รวมทั้งชุมชนแม่บ้านเกษตร ที่เป็นผู้ผลิตสินค้าการท่องเที่ยวโดยเฉพาะจากไก่หรือสาหร่ายแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อของชาวหาดใหญ่ ที่แสดงให้เห็นทั้งวัฒนธรรม วิถี การดำเนินชีวิตของชาวบ้านกับแม่น้ำโขงได้เป็นอย่างดี โดยได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในส่วนของเพาะพันธุ์ไก่ และกรมปะมงในเรื่องการเพาะพันธุ์ปลาบีก หรือเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ ที่จัดทำพิพิธภัณฑ์ปลาบีกไว้ให้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่ ถึงแม้ว่าใน 2 ส่วนหลังจะไม่ได้รับความสำเร็จเท่าใดนัก

สำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบการพัฒนาด้านค่างๆ ในพื้นที่ โดยในปัจจุบัน ทางเทศบาลได้มุ่งการพัฒนาในด้านสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการเติบโตของ การท่องเที่ยว รวมทั้ง การดำเนินการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ปลาบีก ที่ต้องมีการซ้อมแซมปรับปรุงให้คงสภาพตลอดเวลา นอกจานั้นในแต่ละปีงบประมาณได้มีการจัดการอบรมความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แต่เนื่องจากความไม่ต่อเนื่องของงบประมาณ ทำให้ผลการอบรมที่ได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ชาวบ้านไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้เท่าที่ควร ทั้งนี้ทางเทศบาลตำบลเวียงเชียงของเห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านหาดใหญ่ จำเป็นต้องแฝงไว้ด้วยวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไว้ในเนื้อหา กิจกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้น ชาวบ้านถึงจะยอมรับและร่วมมืออย่างเต็มใจ (สัมภาษณ์คุณอัมพรรณ ดวงเกิด เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ)

ส่วนสำนักงานภาครัฐ 2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่มากนัก เนื่องจากพื้นที่บ้านหาดใหญ่เป็นเพียงสถานที่ท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเพื่อต่อวิ่ง หรือทำวิ่งเพื่อเดินทางไปยังประเทศไทยเท่านั้น อีกทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นหน้าที่รับผิดชอบของท้องถิ่นผู้รับผิดชอบพื้นที่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าชาวบ้านจะเห็นถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนก็ตาม แต่สำหรับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดเชียงรายกลับไม่มีการเข้ามาสำรวจพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากบ้านหาดใหญ่ไม่ได้เป็นพื้นที่หลักในการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดคล้องกับความคิดเห็นของบริษัทนำเที่ยว ที่เห็นว่าบ้านหาดใหญ่เป็นเพียงเส้นทางผ่านไปยังประเทศไทยทางเมืองหัวยทราย พิพิธภัณฑ์ปลาบีกที่จัดทำขึ้นก็ไม่ได้รับการดูแลจนสามารถนำมาใช้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ จึงอาจกล่าวได้โดยสรุปว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในบ้านหาดใหญ่ ยังไม่ถูกดึงศักยภาพการเป็นทางผ่านเพื่อจะไปต่ออย่างประเทศไทย หรือเป็นทางต่อมาจากภูซึ่งน่าจะมีอัตราให้แพร่หลายมากกว่าใน ที่สามารถพัฒนาเป็นจุดพักนักท่องเที่ยวโดยการสร้างจุดสนใจให้นักท่องเที่ยวและก่อนที่จะเดินทางข้ามไปผังลาว แต่ในปัจจุบันบ้านหาดใหญ่จึงเป็น

เพียงเมืองเด็กๆ ธรรมชาติที่ไม่มีอะไรบ้านๆ สำหรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งไม่มีการกระจายผลประโยชน์ลงสู่ชาวบ้านอย่างทั่วถึง ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นพบเฉพาะในส่วนของผู้ประกอบรายใหญ่ และบริษัททัวร์จากภายนอกเท่านั้น (สัมภาษณ์ คุณพลพล จันทร์คำ เจ้าของบริษัท นายพล travel คุณสงกรานต์ กุณณा (มาริน) เจ้าของบริษัท พำหลง คาร์เร้นท์ แอนด์ ทราเวล คุณอุดมย์ เดชะปิตุ เจ้าของร้านรถเช่าสีสันน้ำกรรณ์ คุณสุชาติ มาตีะ เจ้าของร้านรถเช่า วีอาร์ คาร์ เร้นท์ คุณปิยนุช จันทร์ฟองงาม เจ้าของยุทธนาคาร์เร้นท์ คุณสุกณัฐ มานะกิจ มัคคุเทศก์ และเจ้าของธุรกิจรถเช่า บริษัท kochaporn travel & service และคุณภาณุจนา จันตา มัคคุเทศก์ เฉพาะพื้นที่ บริษัท kochaporn travel & service)

4.5.2 บ้านสันติคิริ

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่มีลักษณะคือ ชาวบ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีกิจกรรมทางการค้าท่องเที่ยวอย่างเด่นชัด เช่น การลงทุนด้านที่พักของผู้ประกอบการในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 9 แห่ง (คุณนายพลวีสอร์ท แม่สลองวีสอร์ท แม่สลองวิลล่า โรงแรมชินเช อาช่าเกสเซ็คซ์ โรงแรมโกลเด้นดาร์กอน และโรงแรมแม่สลอง เช็นทรัลอิลล์) ที่เป็นของคนต่างดิน เพียง 1 แห่ง (โดยหมอกอดอกไน์) นอกจากนั้นยังมีการลงทุนในธุรกิจใบชาที่ถือเป็นสินค้าการท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ โดยลงทุนจะกระจุกอยู่เฉพาะในกลุ่มชาวบ้านที่มีฐานะและใช้แรงงานจากชนเผ่าอื่นๆ ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบๆ บ้านสันติคิริ ไม่ได้เกิดจากการรวมกลุ่มเพื่อลงทุน ยกเว้นแม่สลองวีสอร์ทที่พัฒนามากจากการก่อตั้งสหกรณ์การเกษตร แม่สลองในยุคบุกเบิกหมู่บ้าน ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มดังกล่าวยังปราบภัยอยู่แต่ขาดการบริหารจัดการ และดำเนินการให้เกิดความต่อเนื่อง ส่วนชาวบ้านในกลุ่มอื่นๆ จะมีส่วนเกี่ยวข้องเพียงเล็กน้อย เช่น ธุรกิจร้านค้าเบ็ดเตล็ด การจำหน่ายใบชา จัดร้านยนต์รับจ้าง เป็นต้น

สำหรับหน่วยงานจากภายนอกที่เข้ามามีส่วนช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคราชเนื้อ ที่ได้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้นเพื่อตึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การจัดงานมหัศจรรย์ชา ชาภูรบาน อาหารชนเผ่า โดยแม่สลอง ครั้งที่ 10 โดยมุ่งเน้นไปที่การปูรุ่งอาหาร ที่ทำให้เกิดความน่าสนใจที่เปลี่ยนไปจากเดิม นอกจากนั้นยังได้รับการสนับสนุนจากองค์กรบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก ในการจัดพื้นที่และสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่นการปลูกต้นนางพญาเสือโคร่งเพิ่มเติม อบรมเพิ่มศักยภาพในการดำเนินการท่องเที่ยวให้แก่บุคลากร ชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ที่ได้เลือกบ้านสันติคิริเป็น 10 หมู่บ้านนำร่อง ในโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP ร่วมกับ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (สพท.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยสนับสนุนการจัดภูมิทัศน์

จัดสถานที่จำหน่ายสินค้า อบรมมัคคุเทศก์ห้องถิน การให้สินเชื่อเพื่อต่อยอดการท่องเที่ยวและการบริการ เช่น การทำร้านอาหาร ที่พัก เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาสินค้า OTOP ให้มีคุณภาพเป็นสินค้าการท่องเที่ยว โดยเน้นไปที่ “ใบชา” ที่ได้จัดทำเป็นยุทธศาสตร์ และแผนงานโครงการจัดหมู่บ้าน “ชา ชิตติ” ขึ้น ซึ่งเป็น 1 ใน 3 ของหมู่บ้านเป้าหมายในจังหวัดเชียงราย (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คุณเสริฐ ไชยานันดา เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 ว ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ จังหวัดเชียงราย)

4.5.3 บ้านราชภรัภกติ

ในกรณีของบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านราชภรัภกติยังไม่มีความชัดเจนมากนัก และพบว่า ยังขาดการร่วมมือเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปทิศทางเดียวกัน แต่ปรากฏในลักษณะของต่างคนต่างทำ อาทิ เช่น การจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยวของวนอุทยานภูชี้ฟ้า ที่ขาดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและชุมชนผู้ประกอบการในพื้นที่ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างชุมชนที่เกี่ยวข้องและต้องการเข้ามาจำหน่ายสินค้าให้แก่นักการท่องเที่ยว ทั้งนี้บทบาทของวนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า จะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ จัดระเบียบผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวที่มาใช้ประโยชน์ในพื้นที่

แต่อย่างไรก็ตามชุมชนในพื้นที่ก็ได้พยายามสร้างอำนาจการต่อรองและบทบาทของตนเองให้เกิดขึ้น โดยการรวมกลุ่มตามอาชีพและบทบาททางการท่องเที่ยวของตน อาทิ กลุ่มผู้บริการรถโดยสาร เช่นเดียวกันกับโรงเรียนประจารชุมชนที่มีความพยายามส่งเสริมการบริการที่พักแบบ “โฮมสเตย์” ขึ้นในบริเวณโรงเรียน โดยให้นักเรียนซึ่งเป็นบุตรหลานของชาวบ้านได้สร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบันยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นการพัฒนาที่วางแผนจากส่วนกลาง โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการ ในรูปของการประชาสัมพันธ์ตามนโยบาย “Unseen Thailand” ร่วมกับวนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า ซึ่งอยู่ในบทบาทเจ้าของพื้นที่และเป็นผู้บริหารจัดการ วางแผนเชิงพื้นที่

ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถินซึ่งได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลตับเต่า พบร่วมมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเฉพาะในด้านการพัฒนาสาธารณูปโภคโดยเฉพาะถนนเพื่อพัฒนาความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ส่วนบทบาทด้านอื่นๆ ในส่วนขององค์กรยังไม่มีความชัดเจน แต่พบว่าสมาชิกสภากองค์กรบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่บางส่วนได้เข้ามาลงทุนในฐานะผู้ประกอบการด้านที่พัก การขับส่งและจำหน่ายสินค้า ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมใน

ระดับบุคคลมากกว่าในระดับองค์กร นอกจากนั้นพบว่ามีมีผู้ประกอบทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้เข้ามาลงทุนในธุรกิจที่พักร่วมในบริเวณรอบๆพื้นที่ รองรับนักท่องเที่ยว

4.6 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างไร

4.6.1 บ้านหาดใหญ่

การพัฒนาการท่องเที่ยวในบ้านหาดใหญ่ ในความคิดเห็นของกลุ่มรักษ์เชียงของเห็นว่ายังไม่มีความยั่งยืนเท่าที่ควร เนื่องจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นไม่ได้สนับสนุนให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและวางแผน รวมทั้งไม่ได้นำศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมมาใช้เป็นพื้นฐานการพัฒนา แต่เป็นการท่องเที่ยวที่ปูรุ่งแต่งขึ้นจากคนนอกโดยเอาวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเป็นจุดขาย เช่นเดียวกับชาวบ้านในพื้นที่ที่เห็นว่าในนโยบายการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่เน้นการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์พื้นที่ยังไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นหยุดชะงัก กระทบถึงชาวบ้านและผู้ประกอบการในธุรกิจการท่องเที่ยว ตลอดจนไม่สามารถแข่งขันกับพื้นที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งมีรูปแบบและพื้นฐานทางทรัพยากรรากฐานท่องเที่ยวเหมือนกัน สรุนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งบริษัทรถเช่าและบริษัทนำเที่ยว เห็นว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่สามารถแข่งขันและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร ตลอดจนค่าบริการ ค่าอาหารและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวด้อยลงใช้ในพื้นที่ยังถูกตั้งราคาไว้สูงเกินไป ทำให้บ้านหาดใหญ่ไม่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบันบ้านหาดใหญ่ จึงเป็นได้เพียงทางผ่านในการเดินทางของนักท่องเที่ยวเท่านั้น

อย่างไรก็ตามชุมชนบ้านหาดใหญ่ยังคาดหวังว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะก่อให้เกิดผลประโยชน์และสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชน หากรูปแบบและการพัฒนาสอดคล้องกับพื้นฐานทางทรัพยากรในพื้นที่และความต้องการของชุมชน รวมทั้งต้องการให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

4.6.2 บ้านสันติคีรี

ในกรณีของความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านสันติคีรีของชุมชนในพื้นที่เห็นว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านทั้งทางตรง จากการทำธุรกิจการท่องเที่ยว ที่พักร่วม ร้านอาหารและการบริการอื่นๆ รวมทั้งรายได้ทางอ้อมจากการ

จำนวนสินค้าการเกษตรและการทำอุตสาหกรรมใบชา เป็นต้น แต่ในสถานการณ์การแข่งขันทางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ชุมชนเริ่มรู้สึกได้ว่าการท่องเที่ยวในชุมชนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา รูปแบบและการบริการให้มีประสิทธิภาพ ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากกว่าพื้นที่ที่มีฐานทรัพยากริเกล์เดียงกัน ทั้งในรูปของการปรับปรุงภูมิทัศน์ การพัฒนาสินค้าชุมชนและการบริการ เช่นเดียวกันกับความเห็นขององค์กรบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก ที่สนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อกระจายรายได้แก่ชุมชน

ส่วนชุมชนอาช่าที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ ซึ่งเป็นแรงงานในการผลิตสินค้าทางการเกษตรและการบริการทางการท่องเที่ยว ที่เจ้าของกิจการส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในชุมชนบ้านสันติคีรี มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะจุกตัวอยู่เฉพาะในกลุ่มของชาวบ้านสันติคีรี โดยไม่กระจายอย่างทั่วถึงในทุกส่วนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่าตนจะเป็นผู้ดำเนินกิจการท่องเที่ยวเองก็ตามที่ไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนเห็นว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชนเผ่า

4.6.3 บ้านราชภรรภกติ

ในสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ พบร่วม ชาวบ้านราชภรรภกติแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เนื่องจากมีรายได้จากการบริการทางการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าจะเห็นว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่เกิดการกระจายรายได้อย่างไม่ทั่วถึง โดยจะจุกตัวอยู่ในกลุ่มชุมชนหมู่ที่ 24 ซึ่งตั้งหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่ที่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้ามากกว่าบ้านราชภรรภกติ และยังเห็นว่าชุมชนหมู่ที่ 24 มากได้รับสิทธิในการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวที่มากกว่าต้นเองตามส่วนชาวบ้านอีกกลุ่มยังไม่มีความเห็นได้ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ทั้งยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น แต่มีแนวโน้มว่าจะเห็นว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน แต่การท่องเที่ยวอาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและการแข่งขันระหว่างชุมชนซึ่งเคยอยู่ในเครือญาติเดียว

ส่วนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอย่างพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้าเห็นว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่จำเป็นต้องได้รับการจัดการให้มีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งในด้านการให้บริการ การจัดพื้นที่พักแรมและการจัดสถานที่ให้เป็นระเบียบมากกว่าเดิม ตลอดจนการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้ไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

4.7 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมต่อชุมชนหรือไม่ และอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนส่วนใหญ่ ถูกมองว่ามีสาเหตุหลักจากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในชุมชนที่มีรูปแบบวัฒนธรรมและลักษณะทางชาติพันธุ์ที่เป็นเอกลักษณ์และถูกนำไปใช้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว รวมถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนที่ก่อให้สภาพสังคมและวัฒนธรรมดังเดิมเปลี่ยนไปจากเดิม แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจจะไม่สามารถสรุปได้ว่ามีสาเหตุมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ชุมชนที่มีลักษณะเปิดโดยมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกและการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการซื้อขับลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีแตกต่างเข้ามาในชุมชน ข้นก่อให้การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ จึงอาจสรุปได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเพียงสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเร็วขึ้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนทั้งทางบวกและทางลบในระดับที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดดังไปนี้

4.7.1 บ้านหาดใหญ่

สภาพสังคมดังเดิมของบ้านหาดใหญ่ มีลักษณะเป็นสังคมชนบท มีวิถีการดำเนินชีวิต เกี่ยวข้องกับทรัพยากรในแม่น้ำโขง ทั้งในแง่ของการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงชีพและการประกอบอาชีพ ทั้งในรูปของการเกษตรและการประมง ตลอดจนถึงประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และเนื่องจาก ทรัพยากรในพื้นที่ที่มีอยู่เหลือเพื่อ สร้างผลให้ความสัมพันธ์ที่ปราฏในชุมชนมีลักษณะเป็น แบบเครือญาติ บนพื้นฐานการอະลุ่มอ่อนไหว ประนีประนอมและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในลักษณะ ต่างตอบแทนเป็นหลัก เช่นเดียวกันกับประเพณีและความเชื่อในชุมชน ที่แสดงออกถึงความผูกพัน ระหว่างชาวบ้านและแม่น้ำโขง อาทิ ความเชื่อในตำนานปูหละทึ่ง นกยูนปลาสร้อย เจ้าฟ่อผาถ่าน ประเพณีการบวรสรวงปลาบึง ความเชื่อเรื่องผีเงือกและพญานาค ประเพณีการจับปลาบึง และ การเก็บไก่ โดยได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น

ชี้แจงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายหลังการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่ได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการล่าและการบริโภคปลาบีก ในช่วง พ.ศ. 2520 - 2525 โดยระบุว่าใครได้ลิ้มลองปลาบีกแล้วผู้นั้นจะเป็นผู้มีปัญญาเฉียบแหลมและอายุยืนยาวตั้งกับความเชื่อของคนจีนที่เรียกปลาชนิดนี้ว่า “ปลาของเบ็ง” อันมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่บวกและแง่ลบ เนื่องจากการล่าปลาบีกที่เคยกระทำกันเป็น

ประเพณีที่แฝงไว้ด้วยการอนุรักษ์ เปลี่ยนเป็นการล่าเพื่อการค้า ทั้งชุมชนเองและชุมชนข้างเคียง ส่งผลให้ประเพณีความเชื่อถูกลดคุณค่าความสำคัญในแง่ความรู้สึกลง ประกอบกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการล่าปลาบีกให้สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ในลักษณะของการสร้าง “ประเพณีประดิษฐ์” โดยดัดแปลงและตัดตอนขั้นตอนเดิม บางอย่างออก ตลอดจนกำหนดช่วงเวลาให้เหมาะสมกับถูกกาลท่องเที่ยว และสร้างความน่าสนใจ เร้าใจ ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม แต่อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นก็สร้างความเปลี่ยนแปลงในแง่บวกแก่ชุมชน โดยเฉพาะรายได้จากการขายเนื้อปลาบีก และสินค้าในชุมชน ให้แก่นักท่องเที่ยว อาทิ ผลิตภัณฑ์จากไก่ และปลาแห้งจากแม่น้ำโขง รวมทั้งรายได้จากการบริการที่เพิ่มจากการเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

โดยการเปลี่ยนแปลงทางศิลปวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อ ในแง่ของประเพณี ดังเดิมของชุมชนตั้งแต่古 เมื่อพิจารณาแล้วสรุปได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะประเพณีความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับปลาบีกและแม่น้ำโขง ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านยังคงยึดถือและจัดพิธีบวรสร้งแม่น้ำโขงในรูปแบบดั้งเดิมที่ได้ปฏิบัติสืบต่อมาตั้งแต่อดีตขึ้นในเฉพาะกลุ่มชาวบ้านต่างหาก โดยใช้เงินทุนจากการเรียไรภัยในชุมชน รวมกับเงินที่สะสมไว้ของชุมชนปลาบีกในหมู่บ้าน แยกจากการจัดพิธีที่ มุ่งสร้างกระแสดงถึงดุณนักท่องเที่ยว ดังนั้นถึงแม้ว่าการจัดประเพณีบวงสรวงก่อนการล่าปลาบีก ที่จำลองจากกิจกรรมการบวงสรวงจริง ให้เป็นประเพณีประดิษฐ์ ที่อาจกระทบต่อระบบคิดและความเชื่อของพิธีกร จากการตัดตอนขั้นตอนสำคัญบางส่วนออกตามงบประมาณที่ได้ ซึ่งหากชุมชนยังคงยึดมั่นที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่สืบทอดกันมา ก็แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นไม่สามารถกดดันให้ ความเชื่อของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป แต่เมื่อได้หากสิ่งที่ประดิษฐ์ถูกอุปโภคในขั้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาติดต่อกัน จนเกิดกระบวนการล้อมเกล้าก็อาจมีผลต่อความเชื่อ และทำให้รูปแบบพิธีการที่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม

ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในด้านอาชีพจะค่อนข้างชัดเจนกว่า โดยอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านมักสัมพันธ์กับทรัพยากรในแม่น้ำโขง ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรมสันดอน และริมฝั่งโขง อาทิ การปลูกพืชผัก เพาะตัวเอง การประมง และอาชีพเก็บไก่ อันเป็นวิถีชีวิต ดั้งเดิมของชาวบ้าน ที่ถูกผลักให้เข้ามาอยู่ในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้งในระดับผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวและแรงงาน การบริการรองรับการท่องเที่ยวที่กำลังเติบโต ไม่ว่าจะในธุรกิจร้านอาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พักและจาน่ายของที่ระลึก สงผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรในชนบท เป็นสังคมที่อาศัยธุรกิจการบริการเป็นหลักในการสร้างรายได้ เช่นเดียวกันกับเรื่องประมงที่เคยใช้หาปลาในลักษณะการประมงพื้นบ้าน บางส่วนถูก

ปรับเปลี่ยนเป็นเรื่องนำเที่ยว และเรื่อประมงที่มุ่งจับปลาจำนวนมากเพื่อการจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

กอปรกับกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่หาดใหญ่ตามนโยบายของรัฐไม่ประสบผลสำเร็จจนสามารถสร้างความยั่งยืนให้แก่การท่องเที่ยวในพื้นที่ได้มากนัก เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากรัฐเฉพาะในช่วงต้นของการพัฒนาและขาดการวางแผนระยะยาว รวมทั้งไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทำให้มีการจับปลาบีกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามจำนวนเรือประมงปลาบีกที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2529 จนถึงปี 2535 เพื่อสนองความต้องการบริโภคและราคาปลาบีกที่เพิ่มสูงขึ้น นอกจากนั้นยังมีการสนับสนุนเรือประมงต่างถิ่นให้เข้ามาทำประมงปลาบีก เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่ส่งผลให้ปลาบีกมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็วจนกระทั่งในปี 2544 ถึง 2546 ก็ไม่สามารถจับปลาบีกได้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงนำไปสู่ภาวะความชบดูของการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการชะลอตัวของระบบเศรษฐกิจในชุมชน ที่มีผลต่อการดำรงชีวิตและสภาพสังคมของชุมชน ได้แก่ การเป็นหนี้สินในครัวเรือน การว่างงานและสภาพทางสังคมภายในตัวบ้านที่มีการซวยเหลือซึ้งกันและกันลดน้อยลง

นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ในพื้นที่ ได้แก่ รูปแบบของอาคารบ้านเรือน สภาพการก่อสร้างสาธารณูปโภคที่ทันสมัย ก่อให้เกิดความสะดวกในการดำรงชีวิตและความเจริญเติบโตของพื้นที่ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงในแง่ดีต่อชุมชนในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อส่งผลต่อรายชาติความเป็นชุมชน จากชุมชนชนบทที่ถูกเปลี่ยนให้มีความเป็นเมืองมากขึ้น เช่นเดียวกันกับวิถีชีวิตที่เคยเรียบง่าย ที่ถูกเปลี่ยนให้อยู่ในระบบตลาดแบบทุนนิยมและให้ความสำคัญทางวัฒนธรรมกว่าจิตใจ จนทำให้ชาวบ้านที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง ใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างยากลำบากขึ้นกว่าเดิม

4.7.2 บ้านสันติคิริ

สภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านสันติคิริปรากฏค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากตัวหมู่บ้านเป็นพื้นที่หลักของการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้มีโอกาสในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านสูงกว่าพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น โดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเริ่มต้นขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2523 หลังจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ได้ประชาสัมพันธ์โดยแม่ส่องให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ที่รู้จักกันในชื่อ “บ้านสันติคิริแคนดอกชากระบาน”

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นปรากฏให้เห็น ได้แก่ การเพิ่มปริมาณการปลูกใบชาจากการปลูกเป็นประเพณีเพื่อบริโภคตามความนิยม เป็นการลงทุนเพื่อปลูกในจำนวนมากเป็นอุดสาหกรรมเพื่อการจำหน่าย ซึ่งอาจมีผลต่อพื้นฐานอาชีพที่ไม่ได้เป็นการทำ

สวนชาและรูปแบบการเพาะปลูกที่จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานในการปฏิบัติ ที่นำไปสรุปแบบ
ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ซับซ้อนขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิมให้เป็นการจ้างงานและมีชนชั้นในสังคมเพิ่ม
มากขึ้นรวมทั้งการลดลงของความผูกพันทางสังคมในลักษณะของการซ่วยเหลือเกื้อกูล โดย
เปลี่ยนไปเป็นการการแข่งขันทางการตลาด และตัดราคาขายสินค้าโดยใช้พื้นฐานของรายได้เป็น
จุดยืน

แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นก็สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน จนทำให้เศรษฐกิจในระยะเริ่มต้นของการก่อตั้งหมู่บ้านก่อตัวได้อย่างรวดเร็วและมั่นคง รวมทั้งความเจริญทางด้านระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบทางศิลปวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด ได้แก่ รูปแบบอาคารที่พักที่เปลี่ยนแปลงจากบ้านดินแบบชนบทเจนตามค่านิยมและประเพณีดั้งเดิม ปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนเป็นอาคารพานิชเพื่อปรับให้เหมาะสมกับความเจริญที่เกิดขึ้น ที่อาจมองได้ว่าเป็นการสูญเสียอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ ดังเดิม ถึงแม้ว่ารูปแบบที่ปรากฏให้เห็นจะเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปกรรมกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น แต่ก็ยังคงมีลักษณะที่น่าสนใจและน่าทึ่ง ทำให้เป็นจุดดึงดูดท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งในประเทศไทย

ส่วนภาษาที่ชาวบ้านใช้ในการสื่อสารยังนิยมใช้ภาษาจีนเป็นภาษาพูดในชุมชนและเรียนภาษาไทยไว้ใช้ในธุรกิจการค้ากับนักท่องเที่ยว และคนนอกหมู่บ้าน ต่างจากประเพณีการแต่งกายที่ปรากฏให้เห็นแบบชาวจีนน้อยมาก โดยส่วนใหญ่พูดเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น เนื่องจาก การยอมรับความเจริญทางวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่ ที่ได้สัมผัสและเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมของ สังคมต่างถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ค่อนข้างง่ายเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ถึงแม้ว่าในชุมชนยังคงมีสาย สัมพันธ์กับประเพศจีน ที่พยายามสืบทอดวัฒนธรรมที่แสดงความเป็นชนชาติไว้อย่างที่สุดก็ตาม แต่สำหรับประเพณีการดื่มชาซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่พูดในกลุ่มชาวจีนที่อาศัยในพื้นที่ ภูมิภาคที่หน่วยยังคงสามารถพูดเห็นได้ในชุมชนส่วนตัวในทุกครัวเรือน

ซึ่งสิ่งเหล่านี้บางส่วนเกิดจากการซื้อขายรวมต่างกันจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านพร้อมๆ กับการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบกับการเร่งพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ทำให้โครงการพัฒนาต่างๆ ถูกนำมาใช้พัฒนาหมู่บ้านอย่างมากนัย ผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดความกลมกลืนกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนดังเดิมในประเทศไทย จึงอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเพียงส่วนหนึ่ง ที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เร็วขึ้นกว่าเดิม ซึ่งถึงแม้ว่าชุมชนชาวจีนจะพยายามสืบทอดหรือรักษาประเพณีวัฒนธรรมของชนชาติไว้

ด้วยวิธีใดๆ แล้วก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างน้อยก็ปรากฏในรูปของการผสานรวมระหว่างศิลปวัฒนธรรมเดิมและวัฒนธรรมใหม่

4.7.3 บ้านราชภรัภกีดี

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมในบ้านราชภรัภกีดี ที่ชัดเจนมากนักเนื่องจากตั้งอยู่นอกพื้นที่ท่องเที่ยวหลักซึ่งครอบคลุมเฉพาะในส่วนของวนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า และเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กที่ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทาง แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วนที่มีบทบาทในการท่องเที่ยวบริเวณภูชี้ฟ้าดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงอาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นบ้าง ได้แก่ การเลียนแบบนักท่องเที่ยวในกลุ่มวัยรุ่น โดยเฉพาะการแต่งกายและยาเสพติด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่านิยมด้านการแต่งกายมักส่งผลให้ชาวบ้านมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น เพื่อจับจ่ายเครื่องแต่งกายให้มีความทันสมัยตลอดเวลา อาจมีผลต่อรายได้และก่อให้เกิดปัญหานิครอบครัวได้ในที่สุด ส่วนปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น นอกจากมีผลจากการเปิดพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแล้วอาจเกิดจากพื้นที่ตั้งหมู่บ้านเองที่ติดต่อกับชายแดนประเทศไทย ซึ่งเป็นเส้นทางสำหรับยาเสพติดอยู่แล้ว (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลตับเต่า พัฒนาชุมชนประจำพื้นที่ตำบลตับเต่าและชาวบ้านราชภรัภกีดี)

นอกจากนั้นยังพบปัญหาที่ระบบต่อกลุ่มเด็กโดยตรง ได้แก่ การที่เด็กเลิกถูกผลักเข้ามาเป็นเด็กเดินจัหน่ายของที่ระลี ที่มักถูกรังเกียจ แสดงท่าที่รำคาญจากนักท่องเที่ยว และยังถูกกีดกันห้ามจัหน่ายนอกพื้นที่ที่จัดไว้ให้จากทางวนอุทยานที่เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีผลต่อเยาวชนโดยตรง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ง่ายต่อการซื้อข้าวสารในชุมชนต่างถิ่นจากนักท่องเที่ยวที่ได้สมัคร ที่ทำให้เยาวชนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ของหมู่บ้านไม่มีความรู้สึกร่วมในวัฒนธรรมและบรรทัดฐานของชนเผ่าตนเอง ส่งผลให้เกิดความก้าววัว ที่นำไปสู่การทะเลวิวาทภายในหมู่บ้าน และไม่สามารถสืบทอดวัฒนธรรมและความเชื่อของชาติพันธุ์ไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไปได้

ส่วนการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคม ที่แต่เดิมอยู่ร่วมกันภายใต้ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ที่มีการแลกเปลี่ยนแรงงานทางการเกษตรต่อกัน อันเป็นกลยุทธ์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานภาคเกษตรซึ่งถือเป็นวิถีชีวิตและอาชีพหลักที่หล่อเลี้ยงการดำรงชีวิตของชุมชน โดยพบว่าในกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เริ่มเกิดการแข่งขันและแย่งชิงกัน โดยแสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งมีความแตกแยกด้านการปกครอง เช่น การแบ่งแยกหมู่บ้าน ทั้งที่เดิมบ้านหมู่ 10 หมู่ 25 และหมู่ 24 เป็นหมู่บ้านใหม่ลักษณะเครือญาติที่แยกตัวออกจากกัน แต่เนื่องจากพื้นที่บ้านราชภรัภกีดีเป็นพื้นที่ในโครงการพระราชดำริ ในการกำกับดูแลของ

ทหาร ทำให้การพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามที่ชาวบ้านต้องการทำไม่ได้แตกต่างจากบ้านหมู่ที่ 24 บริเวณจุดพักสามแยกก่อนเข้าไปยังภูซึ่ฟ้า เป็นหมู่บ้านกันชน จึงได้รับการพัฒนาพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวมากกว่าที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่มากกว่า อันนำไปสู่ความแตกแยกกันในที่สุด

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่พบในชุมชนบ้านราชภูรภักดี ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงรายได้ของครัวเรือนที่อาจเพิ่มสูงขึ้นจากการมีส่วนรวมในการบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูซึ่ฟ้า แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวกลับเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มทุนที่มีกำลังในการลงทุน เนื่องจาก การลงทุนที่ชาวบ้านมีโอกาสและสามารถใช้ประโยชน์ได้ มีเพียงการขายสินค้าและให้บริการรถโดยสาร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมากที่อาจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางฐานะทางเศรษฐกิจในสังคมที่เดิมมีลักษณะของการต่างตอบแทนรวมทั้งการเพิ่มค่านิยมต่อการให้ความสำคัญด้านรัตถามากกว่าจิตใจของคนในชุมชน

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ พบว่าเกิดขึ้นไม่มากนัก โดยยังคงรักษาการแต่งกายตามค่านิยมและวัฒนธรรมเดิมของชาติพันธุ์ รวมทั้งการใช้ภาษาเพื่อเป็นภาษาสื่อสารในชุมชน ยกเว้นรูปแบบของการก่อสร้างบ้านเรือนที่เริ่มมีการผสมผสานระหว่างความทันสมัยและรูปแบบดั้งเดิมให้เห็นได้ทั่วไปในชุมชน ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน เนื่องจากบ้านราชภูรภักดีตั้งอยู่บริเวณทางผ่านไปยังภูซึ่ฟ้า โดยสภาพบ้านเรือนของชาวบ้านจะตั้งอยู่เรียงรายตลอดแนวถนน จึงทำให้เกิดฝุ่นควันจากการเดินทางของนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ประกอบกับการตั้งอยู่ในพื้นที่ที่อยู่ต่อจากบ้านหมู่ที่ 24 และบริเวณแหล่งท่องเที่ยวภูซึ่ฟ้า ที่เป็นพื้นที่ก่อขยะ ซึ่งบางส่วนถูกชำรุดและทิ้งลงในลำห้วย ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขึ้นในบริเวณหมู่บ้าน อันนำไปสู่ปัญหาคุณภาพชีวิตด้วยเช่นกัน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ หลังจากมีการประกาศจัดตั้งพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูซึ่ฟ้าอย่างเป็นทางการโดยกรมป่าไม้ เมื่อปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตัวอย่างที่ต่างศักยภาพทางการท่องเที่ยว มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับข้อสรุปของ วิชัย เทียนน้อย (อ้างแล้ว) ว่าจะเกิดขึ้นได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านบวก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน

ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางศิลปวัฒนธรรม ที่ปรากฏให้เห็นในพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง โดยเฉพาะในพื้นที่บ้านหาดใหญ่จะมีความชัดเจนมากเนื่องจากมีการนำประเพณีการล้าปลาบีกมาใช้ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ ในลักษณะของประเพณีประดิษฐ์ เช่นเดียวกับที่ นิธิ (อ้าง

แล้ว) อธิบายให้ว่าเป็นผลผลกระทบจากการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งมักจะไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตจริง แต่เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยว ที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมในท้องถิ่น อาจถูกบิดเบือนและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางประเพณีดังกล่าวมีความชัดเจนว่าเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ต่างจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ไม่ได้เกิดจากการพัฒนา การท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากนโยบายการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในพื้นที่

เข่นเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบต่อชุมชนมากกว่าแง่บวก ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และศิลปวัฒนธรรม ที่ถือเป็นเครื่องยืดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกันของชาวบ้านในชุมชน โดยมักพบในรูปของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนจากการพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะต่างตอบแทนในลักษณะของสังคมหมู่บ้านในชนบท ไปสู่การจ้างงาน และตอบแทนกันด้วยเงินหรือตดๆ ได้ฯ ที่ทำให้ชุมชนอาศัยระบบตลาดและทุนนิยมเป็นบรรทัดฐานในการอยู่ร่วมกันแทนความเชื่อและกฎระเบียบดังเดิมของชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดการเข้ารั้เดาเบรี่ยบกันในสังคม

อย่างไรก็ตามการเกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ยังไม่สามารถสรุปว่าเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละพื้นที่ตัวอย่างเป็นพื้นที่ชายแดนที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในทุกด้าน จึงเป็นไปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลมาจากการติดต่อค้าขาย การติดต่อสื่อสาร รวมทั้งการพัฒนาสาธารณูปโภคในพื้นที่ ที่ก่อให้เกิดการเปิดพื้นที่และติดต่อกับวัฒนธรรมต่างถิ่น เช่นเดียวกันกับคำอธิบายของ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2521)

4.8 ชุมชนมีความคิดเห็น และมีท่าทีต่อผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น จากการท่องเที่ยวอย่างไร

4.8.1 บ้านหาดใหญ่

สำหรับผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น กลุ่มรักษ์เชียงของ ให้ได้ความเห็นว่าเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขาดการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งการอนุรักษ์และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ตลอดจนความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ สงผลให้ขาดมิติของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดการเรียนรู้และยอมรับสภาพสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิม จนสามารถสร้างความกลมกลืนให้เกิดขึ้นเมื่อมีการติดต่อและยอมรับวัฒนธรรมภายนอกจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

เช่นเดียวกับชาวบ้านในพื้นที่ที่เริ่มตระหนักร่วมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่สามารถสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นแก่สังคมและวัฒนธรรมดังเดิม ซึ่งอาจสูญหายไปหากขาดการสืบทอดรักษาไว้ให้ชาวบ้านรุ่นถัดไป แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็ไม่มีท่าทีปฏิเสธวัฒนธรรมใหม่ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว หากเห็นว่าเป็นเรื่องปกติที่ต้องเกิดขึ้นเมื่อมีการติดต่อกันก่อท่องเที่ยวต่างถิ่น ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นชาวบ้านจึงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมดังเดิม ซึ่งเห็นได้จากการจัดประเพณีการบวงสรวงแม่น้ำโขงในลักษณะดังเดิมไว้ โดยจัดขึ้นในกลุ่มชาวบ้านและชุมชนใกล้เคียงโดยไม่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่

4.8.2 บ้านสันติคิริ

เนื่องจากผลกระทบจากการยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่นที่มาจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ บ้านสันติคิริ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่กลมกลืนกับศิลปวัฒนธรรมดังเดิมของชุมชน รวมทั้งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ที่พัฒนาสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการค้าขายใบชา พืชผลทางการเกษตร ทำให้ชาวบ้านรู้สึกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และเหมาะสมกับสถานการณ์ในพื้นที่ จึงไม่มีท่าทีต่อต้านหรือปฏิเสธการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น

นอกจานั้นจากสาเหตุของการเป็นคนต่างด้าวที่อพยพเข้ามาดังถิ่นฐานในลักษณะของชุมชนนั่นอย ซึ่งยังมีการติดต่อค้าขายกับชุมชนเดิมในประเทศจีน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อย่างชัดเจน การแสดงออกของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศิลปวัฒนธรรม จึงมีความมั่นใจต่อความสามารถในการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมดังเดิมของตนเองไว้

4.8.3 บ้านราชภรรภกติ

ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านราชภรรภกติ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบ โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปของความขัดแย้ง การแย่งชิงผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจากรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ชาวบ้านรับรู้และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้นในสังคมหมู่บ้าน แต่ไม่สามารถที่จะแก้ไขหรือป้องกันได้ เนื่องจากการพัฒนาท่องเที่ยวไม่ได้สร้างผลเสียเพียงอย่างเดียว แต่สามารถสร้างรายได้และความเจริญให้เกิดขึ้นภายในได้ชุมชนอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวตั้งกล่าว

ดังนั้น ทำที่ของชาวบ้านโดยรวมจึงมีลักษณะลังเลไม่แน่ใจและรอดูผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ภายหลังการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างเต็มที่แล้ว จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าชาวบ้านปฏิเสธ

หรือยอมรับการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามสำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมในชุมชน อาทิ ความเป็นส่วนตัว คุณภาพแหล่งน้ำและอากาศ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมได้ในอนาคตนั้นพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่รู้สึกไม่พอใจต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และต้องการให้มีการกำหนดมาตรการการป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจังโดยด่วน

4.9 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอย่างไร

4.9.1 บ้านหาดใหญ่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่พำนพันพื้นที่บ้านหาดใหญ่ จำนวน 100 ราย โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 25.0 น้อยกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่มีจำนวน ร้อยละ 75.0 ทั้งนี้ เนื่องจากบ้านหาดใหญ่เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว นักท่องเที่ยวต่างชาติจึงนิยมเดินทางมาเพื่อขอข้ามไปท่องเที่ยวหรือเพื่อไปต่อวีซ่ายังประเทศลาว โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็นเพศชาย และเพศหญิง ร้อยละ 67.02 และร้อยละ 32.98 ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.0 มีอายุระหว่าง 18 - 40 ปี โดยจากการวิเคราะห์แบบสอบถามที่ทำการสำรวจได้ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวบ้านหาดใหญ่

ลำดับ	ความเหมาะสมขององค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพอใจ (ค่าเฉลี่ยโดยรวม)
1	<u>สถานที่ท่องเที่ยวก</u>	4.00/4.17	มาก(4.09)
2	อาหาร/ร้านอาหาร	3.68/4.04	มาก(3.86)
3	การเดินทาง	3.88/3.92	มาก(3.90)
4	ผลิตภัณฑ์ในชุมชน/ของที่ระลึก	3.48/3.86	มาก(3.67)
5	การแสดงออกด้านประเพณีและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น	3.58/3.66	มาก(3.62)
6	การบริการดูแลเที่ยว	3.27/3.20	ปานกลาง(3.24)
รวม		3.65/3.81	มาก(3.73)

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย : ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย/ต่างชาติ

ระดับความพอใจ : ได้จากการถ่วงน้ำหนักระดับคะแนนความพอใจ

ค่าเฉลี่ยโดยรวม : ค่าเฉลี่ยคะแนนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

ตารางที่ 4.7 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านหาดทราย (ต่อ)

ลำดับ	ความเห็นของ องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพοใจ (ค่าเฉลี่ยโดยรวม)
1	<u>บุคลากรที่เกี่ยวข้อง</u> คนในท้องถิ่น	4.04/4.00	มาก(4.02)
2	การมีมนุษย์สัมพันธ์ของคนในพื้นที่	4.04/3.97	มาก(4.01)
3	การบริการในร้านค้าต่างๆ	3.84/3.94	มาก(3.89)
4	การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน	3.88/3.91	มาก(3.90)
	รวม	3.95/3.96	มาก(3.96)
1	<u>กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่</u> ก่อให้เกิดความรักและห่วงเหงาจนมารดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลงเหลือในพื้นที่	3.40/3.56	มาก(3.48)
2	ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	3.21/3.54	ปานกลาง(3.38)
3	ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว	3.04/3.59	ปานกลาง(3.32)
4	ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน	3.16/3.52	ปานกลาง(3.34)
5	ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน	3.33/3.34	ปานกลาง(3.34)
6	ช่วยให้ชุมชนมีความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง	3.32/3.33	ปานกลาง(3.33)
7	มีการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.04/3.28	ปานกลาง(3.16)
8	มีการนำความรู้พื้นบ้านมาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.15/3.24	ปานกลาง(3.20)
	รวม	3.21/3.43	ปานกลาง(3.32)

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย : ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพοใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย/ต่างชาติ

ระดับความพοใจ : ได้จากการถ่วงน้ำหนักระดับคะแนนความพοใจ

ค่าเฉลี่ยโดยรวม : ค่าเฉลี่ยคะแนนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

สำหรับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านหาดทราย จากการสำรวจจากนักท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้ข้อมูลดัง ตารางที่ 4.7 โดยแยกแสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวด้านสถานที่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องและรูปแบบกิจกรรม พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ เห็นว่าการจัดการด้านสถานที่และบุคลากรมีความเหมาะสม โดยในส่วนของสถานที่ด้านที่พักมีความเหมาะสมมากที่สุด ตามด้วยอาหาร/ร้านอาหาร การเดินทาง ผลิตภัณฑ์ในชุมชนและของที่ระลึก การแสดงออกด้านประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น และการบริการนำเที่ยว ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแยกรายการแล้ว พบว่า

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติต่างเห็นว่า การบริการรถนำเที่ยว มีความเหมาะสมในระดับปานกลางเท่านั้น

ส่วนด้านทรัพยากรบุคคล นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติต่างเห็นว่า ในประเด็นของอัธยาศัยและความมีมนุษย์สัมพันธ์ของคนในพื้นที่มีความเหมาะสมสูงที่สุด ส่วนในเรื่องของการบริการในร้านค้า และปฏิสัมพันธ์ของคนในห้องถินกับนักท่องเที่ยวเหมาะสมลดลงมา ตามลำดับ ซึ่งระดับความเหมาะสมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการด้านบุคคลโดยรวมจะมากกว่าด้านสถานที่ และสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบร่วมนักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นว่า มี ความเหมาะสมในระดับปานกลางต่ำกว่าองค์ประกอบด้านสถานที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติเห็นว่ามีความเหมาะสมมากและสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย แต่ต่ำกว่าองค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นเช่นกันและเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบร่วมนักท่องเที่ยวเห็นว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เหมาะสมในเรื่องของการรักษาให้เกิดความรักและห่วงเห็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถินที่หลงเหลือในพื้นที่มาก ส่วนในเรื่องลักษณะกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะของการนำความรู้พื้นบ้านมาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว และมีการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมท้องถินนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลางตามลำดับ

โดยจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวในเรื่องของ การให้บริการ ไม่ว่าการบริการด้านสถานที่หรือบุคลากรผู้ให้บริการว่ามีความเหมาะสมมากแตกต่างจากความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวในด้านของรูปแบบและลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ในเรื่องของการอนุรักษ์และส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ซึ่งนักท่องเที่ยวเห็นว่ามีความเหมาะสมปานกลางเท่านั้น

4.9.2 บ้านสันติคีรี

ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมในกลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านสันติคีรี จำนวน 100 ราย โดยเป็นชาวไทย ร้อยละ 73.00 และชาวต่างประเทศ จำนวนร้อยละ 27.00 แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามเพศชาย และเพศหญิง ร้อยละ 58.0 และร้อยละ 42.0 ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 58.0 มีอายุอยู่ระหว่าง 18 -30 โดยจากการวิเคราะห์แบบสอบถามที่ทำการสำรวจได้ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 4.8 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวบ้านสันติคิรี

ลำดับ	ความหมายของ องค์ประกอบของ การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพอใจ (ค่าเฉลี่ยโดยรวม)
1	สถานที่ท่องเที่ยว	3.81/4.44	มาก(4.13)
2	การแสดงออกด้านประเพณี/วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น	3.92/4.11	มาก(4.02)
3	ผลิตภัณฑ์ในชุมชน/ของที่ระลึก	3.75/3.93	มาก(3.84)
4	การเดินทาง	3.60/3.93	มาก(3.77)
5	อาหาร/ร้านอาหาร	3.24/4.15	มาก(3.70)
6	การบริการรถนำเที่ยว	3.46/3.91	มาก(3.69)
รวม		3.63/4.08	มาก(3.86)
1	บุคลากรที่เกี่ยวข้อง		
1	คนในชุมชน	3.88/4.33	มาก(4.11)
2	การมีมนุษย์สัมพันธ์ของคนในพื้นที่	3.85/4.33	มาก(4.09)
3	การบริการในร้านค้าต่างๆ	3.77/4.19	มาก(3.98)
4	การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน	3.69/4.11	มาก(3.90)
รวม		3.80/4.24	มาก(4.02)
1	กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่		
1	ส่งเสริมให้ชุมชนภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง	4.18/3.96	มาก(4.07)
2	ก่อให้เกิดความรักและห่วงเหงน��ดรักษาทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลงเหลือในพื้นที่	3.95/4.15	มาก(4.05)
3	ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	3.78/4.19	มาก(3.99)
4	ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว	3.70/4.19	มาก(3.95)
5	ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน	3.73/4.12	มาก(3.93)
6	มีการเผยแพร่สาระระหว่างศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.66/4.04	มาก(3.85)
7	ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน	3.51/3.93	มาก(3.72)
8	มีการนำความรู้พื้นบ้านมาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.40/3.93	มาก(3.67)
รวม		3.74/4.06	มาก(3.90)

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย : ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย/ต่างชาติ

ระดับความพอใจ : ได้จากการถ่วงน้ำหนักระดับคะแนนความพอใจ

ค่าเฉลี่ยโดยรวม : ค่าเฉลี่ยคะแนนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

ตารางที่ 4.8 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยรวม บวิเวณบ้านสันติคิรี หมู่ที่ 1 จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม พบร่วม นักท่องเที่ยวเห็นว่าองค์ประกอบของ การท่องเที่ยวในพื้นที่ว่ามีความหมายมาก โดยเฉพาะในด้านของบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความหมายมากที่สุด ส่วนรูปแบบกิจกรรมในพื้นที่ และสถานที่มีความหมายมากในลำดับถัดมา นอกจากนั้นยังพบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติ มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ว่ามีระดับความหมายมากสูงกว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยในทุกองค์ประกอบ

ซึ่งหากพิจารณาเฉพาะในส่วนของด้านสถานที่ นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติมีความเห็นว่าที่พัก การแสดงออกด้านประเพณี/วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ในชุมชน/ ของที่ระลึก การเดินทาง อาหาร/ร้านอาหารและการบริการน้ำเที่ยว มีความเหมาะสมมากน้อย ตามลำดับ ส่วนด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยว กลุ่มชุมชน การมีมนุษย์สัมพันธ์ของคนในพื้นที่ การบริการในร้านค้าต่างๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน มีความเหมาะสมมากน้อย ตามลำดับ นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวยังเห็นว่าองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่มีความเหมาะสมมาก โดยมีการส่งเสริมให้ชุมชนภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตนอย่าง เหมาะสม การก่อให้เกิดความรักและห่วงແหນຽดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลงเหลือในพื้นที่อย่าง เหมาะสม การก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม การก่อให้เกิด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม การก่อให้เกิด การเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนอย่างเหมาะสม ลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดจาก การผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และการก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดี ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนอย่างเหมาะสม รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นการนำความรู้ พื้นบ้านมาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ตามลำดับ

แต่อย่างไรก็ตามสังเกตได้ว่าในองค์ประกอบอย่างทุกภัยการดังกล่าวส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวต่างชาติจะมีความพอใจมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ยกเว้นกิจกรรมที่มีลักษณะของ การส่งเสริมให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งอาจเกิดจากนักท่องเที่ยว ต่างชาติในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวจีน จึงเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยให้ชุมชนมีความภูมิใจใน ศิลปวัฒนธรรมน้อยกว่าความรู้สึกรักและภาคภูมิในในชนชาติ และวัฒนธรรมประเพณีของชาวจีน ซึ่งพบได้อยู่แล้วโดยปกติในชุมชนชาวจีนในภูมิ

4.9.3 บ้านราชภารกษี

เนื่องจากพื้นที่บ้านราชภารกษี เป็นเพียงพื้นที่ทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยววน อุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า จึงไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นจึงทำการ รวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานฯ แห่งชาติภูชี้ฟ้าแทน โดยใช้แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานฯ จำนวนร้อยละ 97.00 และ 3.00 ตามลำดับ โดยแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามเพศชาย และเพศหญิง ร้อย ละ 54.35 และร้อยละ 45.65 ตามลำดับ ซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 18 -30 ปี จำนวนร้อยละ 61.0 เป็น ส่วนใหญ่ โดยจากการวิเคราะห์แบบสอบถามที่ทำการสำรวจได้ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 4.9 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวพื้นที่ท่องเที่ยวภูรีพิพิพัฒน์

ลำดับ	ความเห็นของนักท่องเที่ยวในพื้นที่	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพอใจ (ค่าเฉลี่ยโดยรวม)
1	<u>สถานที่</u> การเดินทาง	3.52/3.33	มาก(3.43)
2	ที่พัก	3.28/3.33	ปานกลาง(3.31)
3	การแสดงออกด้านประเพณี/วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น	3.29/3.00	ปานกลาง(3.15)
4	การบริการร้านนำเที่ยว	3.29/3.33	ปานกลาง(3.31)
5	ผลิตภัณฑ์ในชุมชน/ของที่ระลึก	3.12/3.00	ปานกลาง(3.06)
6	อาหาร/ร้านอาหาร	3.22/2.67	ปานกลาง(2.95)
รวม		3.29/3.11	ปานกลาง(3.20)
1	<u>บุคลากรที่เกี่ยวข้อง</u> คนในชุมชน	3.64/3.67	มาก(3.66)
2	การมีมนุษย์สัมพันธ์ของคนในพื้นที่	3.63/3.33	มาก(3.48)
3	การบริการในร้านค้าต่างๆ	3.52/3.33	มาก(3.43)
4	การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน	3.43/3.33	ปานกลาง(3.38)
รวม		3.56/3.42	มาก(3.49)

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย/ต่างชาติ

ระดับการเข้าร่วม : ได้จากการถ่วงน้ำหนักระดับคะแนนการเข้าร่วมกิจกรรม

ค่าเฉลี่ยโดยรวม : ค่าเฉลี่ยคะแนนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

ตารางที่ 4.9 แสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวพื้นที่ท่องเที่ยวภูรีพั่า (ต่อ)

ลำดับ	ความเหมาะสมขององค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพอใจ (ค่าเฉลี่ยโดยรวม)
1	<u>กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่</u> การเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน	3.54/4.00	มาก(3.77)
2	ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	3.55/3.67	มาก(3.61)
3	ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน	3.50/3.33	มาก(3.42)
4	ส่งเสริมให้ชุมชนภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง	3.25/3.33	ปานกลาง(3.29)
5	ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว	3.46/3.00	ปานกลาง(3.23)
6	ก่อให้เกิดความรักและห่วงเหงาแห่งมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลงเหลือในพื้นที่	3.32/3.00	ปานกลาง(3.16)
7	มีการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.25/3.00	ปานกลาง(3.13)
8	มีการนำความรู้พื้นบ้านมาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.27/3.00	ปานกลาง(3.14)
รวม		3.39/3.29	ปานกลาง(3.34)

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย/ต่างชาติ

ระดับการเข้าร่วม : ได้จากการถ่วงน้ำหนักระดับคะแนนการเข้าร่วมกิจกรรม

ค่าเฉลี่ยโดยรวม : ค่าเฉลี่ยคะแนนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ

จากตารางที่ 4.9 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูรีพั่า พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าองค์ประกอบด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการจัดการเหมาะสมในระดับมากเพียงองค์ประกอบเดียว ส่วนความเห็นต่อด้านสถานที่และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติมีค่าไม่แตกต่างกันมากนัก

ซึ่งเมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวแต่ละหัวข้ออยู่ ในส่วนของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าบุคลากรในส่วนของชุมชนในพื้นที่ การมีมนุษย์สัมพันธ์ของคนในพื้นที่ และการบริการในร้านค้าต่างๆ มีการจัดการที่เหมาะสมมาก ยกเว้นการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนรอบๆพื้นที่ ที่นักท่องเที่ยวยังเห็นว่ามีการจัดการที่เหมาะสมในระดับปานกลางท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากภูรีพั่าเป็นพื้นที่ที่มีการจัดการโดยกรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืชเป็นหลัก โดยมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนรอบๆ พื้นที่มีส่วนร่วมได้ในขอบเขตที่กำหนดไว้ ทำให้มีผลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนดังกล่าว

ส่วนองค์ประกอบในด้านสถานที่ นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีการจัดการในด้านการเดินทาง

เหมาะสมมาก ส่วนการจัดการด้านที่พัก การแสดงออกด้านประเพณี/วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น การบริการร้านนำเที่ยว ผลิตภัณฑ์ในชุมชน/ของที่ระลึก และอาหาร/ร้านอาหารยังมีความเหมาะสม ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกันกับองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งในระดับรายละเอียดนักท่องเที่ยวเห็นว่าในการจัดกิจกรรมมีลักษณะของการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและ มีการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนได้อย่างเหมาะสมในระดับมาก ส่วนรายละเอียด กิจกรรมด้านอื่นๆ นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลางเท่านั้น เช่น มีการส่งเสริมให้ชุมชนภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม และวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การสร้างความรักและห่วงเหงน Murdoch ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลงเหลือในพื้นที่ การผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการนำความรู้พื้นบ้านมาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีระดับความเหมาะสมตามลำดับมากน้อย

จากผลการสำรวจ สรุปได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานฯ ภูชี้ฟ้า ยัง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ชุมชนรอบๆ พื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นสูงจากการท่องเที่ยวและการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวลงไปสู่ชุมชนและท้องถิ่น

ดังนั้นจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง ในประเด็นความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า บ้านสันติ ศรีมีการจัดการด้านสถานที่เหมาะสมที่สุด ส่วนบ้านหาดใหญ่และวนอุทยานแห่งชาติ ภูชี้ฟ้า มีความเหมาะสมรองลงมาตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่ามีการจัดการด้านสถานที่ได้เหมาะสมมาก ยกเว้นพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้าที่นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีการจัดการด้านสถานที่ได้ในระดับปานกลางเท่านั้น

ส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านบุคลากร สรุปได้ว่ามีการจัดการได้เหมาะสมมากทุกพื้นที่ โดยมีลำดับความเหมาะสมจากบ้านสันติศรี บ้านหาดใหญ่และ วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า ตามลำดับ ซึ่งต่างจากความคิดเห็นต่อการจัดการด้านกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่ง นักท่องเที่ยวเห็นว่าบ้านสันติศรีมีการจัดการที่เหมาะสมมาก ส่วนพื้นที่ที่เหลือมีการจัดการเหมาะสมในระดับปานกลาง โดยพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้าจัดการได้เหมาะสมมากกว่าบ้านหาดใหญ่

4.10 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนเป็นอย่างไร มากน้อยเพียงใด

ในส่วนของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษาแต่ละแห่ง ที่มีวิจัยได้ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งสามารถแยกอธิบายในแต่ละพื้นที่ได้ดังนี้

4.10.1 บ้านหาดใหญ่

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่บ้านหาดใหญ่ จากการสำรวจมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพียง ร้อยละ 34.39 เท่านั้น ที่มีความประทับใจในประเด็นวัฒนธรรมดั้งเดิมและสภาพสังคมชนบทที่เรียบง่าย และรู้สึกประทับใจในความมีมนุษย์สัมพันธ์อันดีของชาวบ้าน ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นเป็นกันเอง เช่นเดียวกับความประทับใจในการร่วมแรงร่วมใจกันของคนในพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมใดๆ ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานทางสังคมของ บ้านหาดใหญ่

นักท่องเที่ยวจำนวนร้อยละ 11.63 ที่ไม่ประทับใจต่ออัตลักษณ์ของชุมชนในพื้นที่ เห็นว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนมีความเห็นแก่ตัว จากการตักตวงกำราจาก การค้าขายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว ในราคาน้ำที่สูงเกินจริง ผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยว ร้อยละ 2.33 ซึ่งรู้สึกไม่ประทับใจกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษาพหุภาษาพื้นที่ ที่มีการก่อสร้างตึกแถว ที่ขัดแย้งกับสภาพวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในพื้นที่

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีผลให้นักท่องเที่ยวบางส่วนไม่ประทับใจกับสิ่งที่ได้สัมผัส ที่กระทบต่อการกลับมาท่องเที่ยวอย่างหลัง เนื่องจากเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ อาจทำให้ขาดเสน่ห์ของท้องถิ่นและทำให้มีสภาพเหมือนพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีความเจริญอื่นๆ

แต่อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่กังวลต้องการกลับมาอีก จำนวนร้อยละ 92.71 เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 95.8 เนื่องจากชื่นชอบวิถีชีวิตของชุมชนที่ผูกพันกับแม่น้ำโขง การนั่งเรือล่องแม่น้ำโขง และต้องการมาพักผ่อนในสถานที่ที่มีความสงบเงียบ และนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องการกลับมาอีก จำนวน ร้อยละ 91.7 โดยมีสาเหตุทั้งจากเพื่อใช้เป็นทางผ่านไปยังประเทศลาว และต้องการมีท่องเที่ยวจริงๆ ส่วนร้อยละ 7.29 ไม่ต้องการกลับมาอีก มีสาเหตุเนื่องมาจากปัญหาด้านการเดินทาง ที่พัก และกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่มีน้อยและไม่สอดคล้องกับความต้องการ นอกจากราคาส่วนมาก การสำรวจพบว่า

นักท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่มีสนใจในการท่องเที่ยวที่ขอบความสงบเงียบ และให้ความสนใจกับสภาพสังคมที่เรียบง่ายและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น มากกว่าการท่องเที่ยวที่เน้นการอำนวยความสะดวกและจับจ่ายซื้อสินค้า

4.10.2 บ้านสันติคีรี

สำหรับสภาพสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวสุปได้ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประทับใจในความมีมนุษย์สัมพันธ์และอัธยาศัยที่ดีของชาวบ้าน ฉันก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง เป็นจำนวนร้อยละ 20.45 นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวยังมีความประทับใจต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมในพื้นที่ ทั้งในด้านภาษา ประเพณีการดื่มชาและอาหารประจำถิ่น รวมจำนวนร้อยละ 42.43 รวมทั้งมีความประทับต่อการผสมผสานของวัฒนธรรมดั้งเดิมและความเจริญที่เกิดขึ้นอย่างกลมกลืน ส่วนความประทับใจด้านอื่นๆ เช่น ด้านสถานที่ อาทิ ความเป็นธรรมชาติและบรรยากาศ รวมทั้งความสะอาดของพื้นที่ ตลอดจนประทับใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดร่วมกับการดำเนินชีวิตของชุมชนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามจากการสำรวจส่วนที่นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจ ส่วนใหญ่เป็นด้านสถานที่และการบริการ เช่น การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบโดยเฉพาะความสะอาดของห้องน้ำสาธารณะ สำหรับนักท่องเที่ยว การคอมนาคม เช่นสีพื้นที่ที่ยังมีความลำบาก การต้อนรับของร้านค้าและที่พักในชุมชน และกิจกรรมการท่องเที่ยว ในพื้นที่ซึ่งมีไม่หลากหลายเท่าที่ควร รวมทั้งการมีข้อท่านที่สร้างความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนั้นพบว่า นักท่องเที่ยวบางส่วนเกิดความรู้สึกว่าถูกเอาเปรียบจากร้านค้า และแหล่งบริการอื่นในพื้นที่ ในรูปการหาผลกำไรจากการค้าขายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว ในราคาน้ำที่สูงเกินจริง

โดยความรู้สึกประทับใจต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ของนักท่องเที่ยว จะส่งผลต่อการกลับมาท่องเที่ยวภายหลัง ทั้งนี้ จากการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 99.00 อย่างกกลับมาพักผ่อนในพื้นที่บ้านสันติคีรีอีก โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดต้องการกลับมาท่องเที่ยวในพื้นที่มากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่ต้องการกลับมาเที่ยวบ้านสันติคีรี ร้อยละ 98.60 ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการมาพักผ่อนร้อยละ 60.45 เนื่องจากชื่นชอบบรรยากาศและความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ รวมทั้งความสงบอันเกิดจากวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและพึงพาอาศัยกันของชุมชน ส่วนร้อยละ 32.75 ต้องการมาศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ได้แก่ การเรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนดั้งเดิม รวมทั้งศึกษาภาษาประจำถิ่น

4.10.3 บ้านราชภัฏรักษ์

ในเบื้องต้นของการจัดการทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว สรุปได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความประทับใจในความมีมนุษย์สัมพันธ์และอัธยาศัยที่ดีของชาวบ้าน อันก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง เป็นจำนวนร้อยละ 33.70 ส่วนความประทับใจต่อศิลปวัฒนธรรมดังเดิมในพื้นที่ ทั้งในด้านการแต่งกาย การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และการได้สัมผัสถิวิตของชุมชน จำนวนร้อยละ 9.78 รวมทั้งมีความประทับใจต่อการให้การบริการและการต้อนรับในพื้นที่ ร้อยละ 6.52 ส่วนความประทับใจด้านอื่นๆ ที่ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศทางธรรมชาติที่สวยงามของพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 45.64 ซึ่งรวมทั้งความประทับใจต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม และการเปลี่ยนบรรยากาศในวิถีการดำเนินชีวิต

จากการสำรวจในส่วนที่นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจ ส่วนใหญ่เป็นด้านสถานที่และการบริการ เช่น การรักษาความสะอาด ความสะอาดของการเดินทาง การบริการสาธารณูปโภค อาทิ ที่จอดรถ ห้องน้ำ และการให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว โดยมีจำนวนร้อยละ 59.99 นอกจากนั้นยังไม่ประทับใจในด้านวัฒนธรรมและสังคม ได้แก่ ความหลอกหลอนของประเพณี ความเห็นแก่ตัวที่แสดงออกโดยการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว จำนวนร้อยละ 32.32 รวมทั้งความรู้สึกไม่ประทับใจต่อสถานการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น การบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังมีความต้องการกลับมาเที่ยวที่นี่อีกในจำนวนร้อยละ 90.53 แยกเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 85.0 และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ร้อยละ 50 และมีเพียงร้อยละ 9.42 ที่ไม่ต้องการกลับมาอีก แยกเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวนร้อยละ 8.6 และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ร้อยละ 50.0 เนื่องจากเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้มาก นอกจากการสัมผัสด้วยธรรมชาติที่สวยงามเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจการทำกิจกรรมต่างๆ ระหว่างการเดินทางมาอยู่ที่นี่ ที่มีการเดินทางมาเพื่อพักผ่อนและสำรวจ

ดังนั้นจากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง ในประเด็นความคิดเห็นต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละพื้นที่ ของนักท่องเที่ยว พบว่าส่วนใหญ่มีความประทับใจต่อสภาพสังคมที่เรียบง่าย และศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปจนเกิดลักษณะเฉพาะที่มีความกลมกลืนระหว่างประเพณีดั้งเดิมและความทันสมัย ยกเว้นในพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้าที่ชุมชนในพื้นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการที่ชัดเจน ทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว และสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเบื้องต้นของผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวจนเกินจริง รวมทั้งของความไม่จริงใจในการให้บริการ

ของพนักงานขับรถรับจ้าง ที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ประทับใจต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
ดังกล่าว

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาผลกระบวนการท่องเที่ยวต่อสังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย ในพื้นที่ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวสูง ได้แก่ บ้านหาดใหญ่ อำเภอเชียงของ ศักยภาพการท่องเที่ยวปานกลาง ได้แก่ บ้านสันติคีรี อำเภอแม่ฟ้าหลวง และศักยภาพการท่องเที่ยวต่ำ ได้แก่ บ้านราษฎร์ภักดี อำเภอเทิง ผ่านการศึกษาเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ และการรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอย่างพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ทั้งสิ้น 5 ประเด็นหลัก คือ

5.1.1 สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชน

สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา สรุปได้ว่ามีรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกัน แต่โดยพื้นฐานอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เป็นจุดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มีรายละเอียด ดังนี้

-**บ้านหาดใหญ่** มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นประเพณีการจับปลาบีก การซื้อทัชเคนเน่น้ำโขง และรายการอาหารจากแม่น้ำโขง ที่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวระยะสั้น นักท่องเที่ยวไม่นิยมพักค้างแรมในพื้นที่ยกเว้นในช่วงเทศกาลการล่าปลาบีก แต่เนื่องจากการสนับสนุนจากภาครัฐไม่มีความต่อเนื่องทำให้เกิดกิจกรรมเฉพาะช่วงประเพณีล่าปลาบีก การท่องเที่ยวในพื้นที่จึงไม่พัฒนาได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับภาวะปัญหาการแข่งขันทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการลดลงของจำนวนปลาบีกในแม่น้ำโขง ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว มีจำนวนลดลง แต่นักท่องเที่ยวที่เข้าบ้านหาดใหญ่เป็นทางผ่านไปยังประเทศไทยลับมีจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

-**บ้านสันติคีรี** รูปแบบการท่องเที่ยวเน้นการประชาสัมพันธ์ทวัทศน์ที่สวยงาม ของดีของน้ำพุเสือโครง หรือชาภูระเมืองไทยที่ขึ้นอยู่เดิมพื้นที่ และสภาพอากาศหนาเย็นของพื้นที่ภูเขาสลับซับซ้อน ที่ส่งเสริมธุรกิจใบชาของชาวบ้านให้เป็นสินค้าท่องเที่ยวที่มีชื่อ ประกอบกับลักษณะทางชุมชนชาติที่กลมกลืนกับความทันสมัย รวมทั้งมีการลงทุนด้านที่พักในพื้นที่ และกิจกรรมที่ค่อนข้างหลากหลาย ทำให้การท่องเที่ยวมีทั้งเป็นการท่องเที่ยวระยะยาวและสั้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเริ่มมีปัญหาการแข่งขันทางการท่องเที่ยว มีผลให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนลดลง

-บ้านราชภูร์ภักดี มีรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะของการรับนักท่องเที่ยว ส่วนที่มาท่องเที่ยววนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า ที่เน้นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ทางผ่านจังหวัดมีนักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสร่วมและวิถีชีวิตของชนเผ่าที่มีลักษณะเฉพาะ แต่จากสถานการณ์ปัจจุบันเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้พื้นที่ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

5.1.2 บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับบทบาทของผู้มีส่วนได้เสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านหาดใหญ่และบ้านสันติคีรี จะมีความชัดเจนมาก ทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ องค์กรชุมชน เครือข่ายทางการท่องเที่ยวและชาวบ้านเอง แต่อย่างไรก็ตามบทบาทของชุมชนก็มักจะอยู่ในระดับล่าง เป็นเพียงผู้รับจ้างหรือให้บริการ ส่วนผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่บ้านราชภูร์ภักดียังอยู่ในขั้นตอนการวางแผนพัฒนาพื้นที่เพื่อดึงส่วนแบ่งจากการท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานฯ ของถนนนำชาวบ้าน

5.1.3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยว

ในปัจจุบันความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ สรุปได้ว่าบ้านสันติคีรีและบ้านหาดใหญ่มีการจัดการด้านสถานที่เหมาะสมมาก ส่วนพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้าที่นักท่องเที่ยวมีการจัดการด้านสถานที่เหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านบุคลากร สรุปได้ว่ามีการจัดการได้เหมาะสมมากทุกพื้นที่ ต่างจากความคิดเห็นต่อการจัดการด้านกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งนักท่องเที่ยวเห็นว่าบ้านสันติคีรีมีการจัดการที่เหมาะสมมาก ส่วนพื้นที่ที่เหลือมีการจัดการเหมาะสมในระดับปานกลาง ซึ่งจากความคิดเห็นดังกล่าว สรุปได้ว่าศักยภาพทางการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวไม่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ และยังขาดความพร้อมในด้านสถานที่ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยพัฒนาจากจุดเด่นของพื้นที่ให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบททางพื้นที่ ทั้งนี้พื้นที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงเน้นการประชาสัมพันธ์โดยรากฐานการโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ เป็นเพียงฐานแต่ขาดกิจกรรมการท่องเที่ยวรองรับที่จะสามารถสร้างวงจรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไป

5.1.4 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน

ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ปรากฏให้เห็นทั้งผลกระทบในด้านบวกและด้านลบในทั้งสามพื้นที่ โดยผลกระทบทางด้านบวก ได้แก่ ผลกระทบด้านรายได้และอาชีพ เนื่องจากในภาพรวมการท่องเที่ยวจะมีผลให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวและการประกอบอาชีพที่หลากหลายโดยเฉพาะการบริการทางการท่องเที่ยวและผลกระทบจากการพัฒนาสาธารณูปโภครองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่รวมทั้งผลกระทบที่สืบเนื่องจากความเจริญจากการท่องเที่ยวทั้งในด้านการศึกษา การเรียนรู้ต่างๆ

ส่วนผลกระทบในด้านลบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มักเปลี่ยนแปลงไปจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชน เป็นการเอาตัวรอดและเอาเบรียบซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตัว ที่ก่อให้เกิดลักษณะของสังคมที่ไร้ระเบียบ นอกจากนั้นยังเกิดการกระจายรายได้ที่กรุงอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเงินและมือทิพลด ทำให้ชาวบ้านทั่วไปได้รับส่วนแบ่งที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตภายในด้านเศรษฐกิจแบบการตลาดที่มีการแลกเปลี่ยนด้วยเงินและมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น เนื่องด้วยกันกับผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมดังเดิมที่ถือเป็นเครื่องกลล่อมเกลาจิตใจของชาวบ้านให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุขอันเกิดจากการยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่น ปฏิเสธศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อดังเดิม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยว จึงส่งผลกระทบในด้านลบต่อสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นตามพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมต่างถิ่น จากการพัฒนาความเจริญและการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงถือเป็นสถานการณ์ที่จะต้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของชุมชนกับสังคมภายนอก จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นมีสาเหตุจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เพียงอย่างเดียว

5.1.5 ความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม

จากการท่องเที่ยว

-ความคิดเห็นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนในแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวที่ทำการศึกษา มีความคิดเห็นในแบบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเห็นว่ามีส่วนกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความเจริญ ความทันสมัย สาธารณูปโภคและการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ชาวบ้านให้ความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องปกติที่ต้องเกิดขึ้นหากมีการติดต่อกับสังคมภายนอก โดยหากที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้ปรากฏในรูปแบบเดิม หากต้องพยายามรักษาไม่ให้สูญหายไปด้วยการนำความทันสมัยและวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาใช้ผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมให้เหมาะสมซึ่งชาวบ้านเห็นว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจะมากน้อยขึ้นอยู่กับชุมชนเองที่จะยอมรับหรือป้องกัน และจัดการกับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้มากน้อยเพียงไร

-ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ส่วนความคิดเห็นต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละพื้นที่ของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ยังคงมีความประทับใจต่อสภาพสังคมที่เรียบง่าย และศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปจนเกิดลักษณะเฉพาะที่มีความก烙กกลืนระหว่างประเพณีดั้งเดิมและความทันสมัย รวมทั้งต้องการให้มีการรักษาศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ ไม่ให้ความทันสมัยและวัฒนธรรมต่างถิ่นกลืนไปจนไม่เหมือนเดิมของสภาพทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมเดิม แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวมีความรู้สึกไม่ประทับใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแบบมีน้ำใจและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการตักตวงผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยว จนเกินจริง และความไม่จริงใจในการให้บริการของพนักงานขับรถรับจ้าง

โดยสรุป ผลกระทบจากการศึกษาได้สะท้อนถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายว่า การท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดาบสองคมคือสร้างงาน สร้างรายได้ ให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวได้ถูกมองว่าเป็นกลไกหนึ่งที่เป็นตัวเร่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านลบ ต่อวิถีและรูปแบบการดำรงชีวิต สังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวโดยผลกระทบดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะขยายความรุนแรงและครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น จนอาจมีผลให้ระบบตลาดธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเชียงรายให้เกิดความเสื่อมถอยและไม่เป็นที่นิยมอีกต่อไป ซึ่งผลกระทบจากการศึกษาได้สอดคล้องกับผลกระทบจากการศึกษาที่

ผ่านมาของ ระพีพรรณ ทองห่อและคณะ (2545) เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน ว่าการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิด ผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชนที่ชัดเจนมากที่สุด โดยทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ชาวบ้านมีอาชีพใหม่จากการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการประกอบอาชีพการเกษตร สุริย์ บุญญา นุ พงศ์ (2543) เกริกเกรียงติ พิพัฒน์เสรีธรรม (2530) และ วิชัย เทียนน้อย (2540 : 5-7) อ้างในระพี พรรณ ทองห่อ (อ้างแล้ว) ได้อธิบายถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวจะส่งผลในด้านบวกเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของรายได้แล้ว ยังอาจทำให้เกิดผลกระทบใน แง่ลบได้โดยการเกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเฉพาะในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว และในกลุ่มผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเท่านั้น นอกจากนั้นการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นมากจะรุก ด้วยในกลุ่มนักลงทุนและผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีอยู่แล้ว ประกอบการณ์ดังกล่าวจึงส่งผลให้ค่า ครองชีพในชุมชนสูงขึ้น จนมีผลต่อผู้ที่มีรายได้น้อย ชุมชนในท้องถิ่นก็ไม่มีส่วนร่วมในการ จัดการและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง ใช้ชีวิต อยู่ได้อย่างยากลำบากขึ้นกว่าเดิม

ดังนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องนำสู่การท่องเที่ยวท่องถิ่นมาใช้ รองรับการพัฒนาเพื่อไม่ให้กระทบต่อชุมชนท่องถิ่น ตลอดจนความสามารถในการรองรับของ ท่องถิ่นทั้งในด้านสินค้าท่องเที่ยว การบริการและผลิตภัณฑ์ เพื่อหลีกเลี่ยงการที่อาจมีผลให้ต้องนำ สินค้าจากที่อื่นมาใช้และก่อให้เกิดรายจ่ายที่ไม่เกิดประโยชน์กับคนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันเร่ง แก้ปัญหาการขาดความพร้อมในด้านสถานที่ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว และพัฒนา กิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และตอบสนองความสนใจของ นักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ผลการศึกษา yang ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ผ่องพันธุ์ มนีรัตน์ (2521) และ สนิท สมครราร (2525) ที่กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นจากการ ติดต่อระหว่างสังคมและวัฒนธรรมโดยตรงหรือโดยอ้อม อาจเกิดจากการสร้างขึ้นใหม่หรือจากการ ลอกเลียนจากวัฒนธรรมอื่น เพื่อนำมาปรับใช้ภายในสังคมของตนเอง ทั้งนี้การหยิบยืมจากต่าง ถิ่นนั้น อาจได้มาโดยทางตรงจาก การติดต่อพบปะกัน การเผยแพร่ศาสนา การค้าขาย การ ติดต่อสื่อสาร และการท่องเที่ยว ส่วนการรับมาโดยทางอ้อมนั้นผ่านสื่อที่ไม่ใช่ตัวคน เช่น จาก โทรทัศน์ วิทยุ และภาพยนตร์ต่างๆ สำหรับกระแสค่านิยมหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดการ ลอกเลียนแบบในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ 1) กระแสทุนนิยมตะวันตก การผลิตเพื่อขายแทนการผลิต เพื่อปริโภค 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 3) นโยบายการพัฒนาชนบท 4) การเพิ่มขึ้นของ

ประชาราชและการแทรกซึมของวัฒนธรรมต่างถิ่น และ 5) การเจริญเติบโตของอุดสาหกรรมและการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวัฒนชีวัน บัวแดง (2541) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน กระเริ่ง ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ว่าการดำเนินการพัฒนาได้ฯของรัฐ มักส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในชุมชน เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านกับชุมชนข้างเคียง ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบหรือแนวคิดใหม่ๆ เช่นชาวเขาในแหล่งท่องเที่ยวเริ่มละเลยเอกสารลักษณ์ทางชาติพันธุ์ แล้วหันไปให้คุณค่าแก่เงินทอง ดังนั้นจึงนำสิ่งที่ตนมีอยู่มาจำหน่ายเพื่อแลกเป็นเงินโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีของตนเองและคนอื่นหรือแม้แต่การแย่งชิงและแข่งขันกันเองในชุมชน เกี่ยวกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งๆที่เคยแลกันกันแบ่งกันไว้ (ชัยันต์ วรรณนนท์, 2538)

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้มีผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว ในภาคีการค้ารังนี้ พบว่าพัฒนาการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสภาพดังกล่าวได้ เช่นกัน แต่จะเกิดขึ้นอย่างช้าๆ จนเกือบไม่รู้สึกว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ ที่แวดล้อมเป็นตัวเร่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งชักจูงให้เกิดการเดินทางเข้ามายังนักท่องเที่ยวจะเป็นโอกาสให้เกิดความเสี่ยงต่อการปรับเปลี่ยนและการไม่ได้ใจต่อวัฒนธรรมดังเดิม ในท้องถิ่น รวมทั้งความอ่อนแอกของสังคมและวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากการยอมรับวัฒนธรรมและความเจริญจากสังคมภายนอก ตลอดจนการขาดความรู้ ความเข้าใจถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรม ประเมินอันเป็นตัวตนเอง กระแสร์วัฒนธรรมต่างถิ่นจึงสามารถเข้าแทรกแซงผสมผสานกับสิ่งที่มีอยู่เดิมได้โดยง่าย ทั้งนี้ชุมชนส่วนใหญ่ทราบถึงปัญหาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นอย่างดี แต่ทุกคนก็ยังคงต้องการให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่ของตนเอง เช่นเดียวกับภาควัฒนธรรมและเอกชนที่มองข้ามผลกระทบดังกล่าวโดยให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด ซึ่งมักจะถูกใช้เป็นข้ออ้างในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เดียว ที่มีความเปราะบางทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

ในการจัดการทางการท่องเที่ยวนั้น นอกเหนือจากทิศทางการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันแล้ว รูปแบบการท่องเที่ยวที่อาศัยพื้นฐานทรัพยากรกว่าท่องเที่ยวในพื้นที่ และการจัดการการท่องเที่ยวที่อยู่บนฐานความต้องการของชุมชนและการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนด้านนโยบาย ทุนทรัพย์และการพัฒนาความรู้และทักษะในด้านการจัดการการท่องเที่ยวจากภาคีทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนแก่ชุมชน ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่กลุ่ม

ชาวบ้าน ทั้งนี้หากไม่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับการพัฒนาที่เกิดขึ้น ความเป็นชุมชน ดั้งเดิม ระบบสังคมท้องถิ่นก็อาจถูกทำลายหรือกลืนไปด้วยวัฒนธรรมต่างถิ่น ที่เข้ามาพร้อมกับ การท่องเที่ยวซึ่งถือแนวทางในการสร้างภูมิต้านทานของชุมชนและป้องกันผลกระทบที่ชุมชนไม่พึง 期盼นา

5.2 ข้อเสนอแนะ

สิบเนื่องจากผลการศึกษาและเพื่อป้องกันและช่วยลดการเกิดผลกระทบทางลบต่อสังคม และศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้จำเป็นต้อง ให้ความสำคัญต่อประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวดังนี้

- 1) ศึกษาบริบททางสังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเป้าหมายของการพัฒนาการ ท่องเที่ยว เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนา ตลอดจนกำหนดแนวทาง ป้องกันการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 2) สร้างโอกาสให้ชุมชนได้พัฒนาตามแนวทางที่ต้องการ จะส่งผลให้ชุมชนมีส่วนร่วม คิดและวางแผนการพัฒนาให้สอดคล้องตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
- 3) ยกย่องเชิดชูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน โดยส่งเสริมการเรียนรู้และสืบทอด อย่างต่อเนื่อง ให้ชุมชนมีความตระหนักรู้และภูมิใจ ยังจะช่วยเป็นเครื่องป้องกันการ เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว
- 4) ให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดย ผ่านกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา ตลอดจนหลักการ พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการ ท่องเที่ยวในพื้นที่
- 5) ส่งเสริมการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนชาวบ้านในระดับมากที่สุด ที่เป็น เจ้าของพื้นที่

บรรณานุกรม

กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2540) สรุปแผนพัฒนาการท่องเที่ยวใน
ระดับประเทศ. เอกสารภาคร่างแผนการท่องเที่ยว เล่ม 1

กาญจนะ ประภาศุติสาร , พัฒน. (2538). โดยแม่สะลอนในอดีต “บ้านสันติคิรี”. พิมพ์ครั้งที่ 2.
เชียงใหม่ : บริษัท บิสิเนสマーเก็ตติ้ง เชียงใหม่ จำกัด.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2537). สรุปปัญหาและการป้องกันแก้ไข ผลกระทบของ การท่องเที่ยว
ต่อสภาพแวดล้อม.

เกริกเกรียงดิ พิพัฒน์เสรีธรรม. (2530). ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่
ใน ชัยันต์ วรรณะภูติ และชัยันต์ ผลโภค (บก.) รายงานการสัมมนาทางวิชาการ
เรื่อง “ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่”. ณ สมาคม วาย เอ็ม
ซี เอ เชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 25 – 26 เมษายน 2530 . เอกสารชุดวัฒนธรรมกับ¹
การพัฒนา ลำดับที่ 2 . โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ :
มูลนิธิ พรดิษ เนมัน.

ขวัญชีวัน บัวแดง. (2541). รายงานการวิจัย เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของ
ชุมชนชาวเชียงใหม่ : กรณีศึกษาหมู่บ้านในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.

ขวัญสรวง อติโพธิ. (2537). รายงานการสัมมนาเพื่อระดมความคิด เรื่อง ผลกระทบของ การท่องเที่ยว
ต่อสภาพสิ่งแวดล้อม สังคม – เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม. ณ โรงแรมเชียงใหม่คอลลีตี้
ยลล์ อำเภอเมือง เชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 8 – 9 กันยายน 2537.

โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม. (2529). รายงานการวิจัยและโครงการวิจัย เรื่อง
“ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีสถานการณ์การท่องเที่ยว
ไปพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่”. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการอนุรักษ์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ. (2541). แผนปฏิบัติการพื้นที่
ทัวร์พยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ (เชียงใหม่). บันทิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- เครื่องข่ายการเรียนรู้และประสบการณ์วิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัยแห่งชาติ สำนักงานภาคเหนือ. (2548). สรุปประเด็นสำคัญจากเวทีความรู้ เรื่อง
“การท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงราย”. ณ ห้องประชุม PDA จังหวัดเชียงราย
วันที่ 8 พฤศจิกายน 2548. (เอกสารอัดสำเนา).
- จำะรี พิทักษ์วงศ์. (2529). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จีพร ศรีวัฒนาภูกิจ. (2544). การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาวเขา.
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยน์ วรรณนภูติ , บรรณาธิการ. (2538). เมืองผู้ดูแลท่องเที่ยว. สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- ชัยฤทธิ์ ชัยพันธุ์. (2542). การจัดการ การเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เตี๋ยนใจ ดีเกศน์. (2530). ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนชาวเขา ใน ชัยน์ วรรณนภูติ
และชัยน์ ผลโภค (บก.) รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “ผลกระทบของ
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่”. ณ สมาคม วาย เอ็ม ซี เอ เชียงใหม่
ระหว่างวันที่ 25 – 26 เมษายน 2530 . เอกสารชุดวัฒนธรรมกับการพัฒนา ลำดับที่ 2 .
โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : มูลนิธิ พรีดิช เนามัน.
- นิธิ เอี่ยวศรีวงศ์. (2530). ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น
ใน ชัยน์ วรรณนภูติ และชัยน์ ผลโภค (บก.) รายงานการสัมมนาทางวิชาการ
เรื่อง “ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่”. ณ สมาคม วาย เอ็ม
ซี เอ เชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 25 – 26 เมษายน 2530 . เอกสารชุดวัฒนธรรมกับ
การพัฒนา ลำดับที่ 2 . โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ :
มูลนิธิ พรีดิช เนามัน.
- นิธิ เอี่ยวศรีวงศ์. (2538). วัฒนธรรมชุมชนกับการท่องเที่ยว ใน ชัยน์ วรรณนภูติ (บก.).
เมืองผู้ดูแลท่องเที่ยว. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บานเย็น ชาบูรณ์วัฒน์. (2544). การท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อชุมชนชาวไทยใหญ่ :
กรณีหมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ยองสอน .
- วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

เบญจกิติ, อุ่นน้ำม. (2530). ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ใน ชัยน์ต์ วรรธนະภูติ (บรรณาธิการ), *อุ่นน้ำม. (๒๕๓๐)* รายงานผลการวิจัยและนิสิตของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐, “อุ่นน้ำม.”

ແສ່ງຢັນດີ ດັບຕັ້ງ (ປາກ.) ກ່າຍເນົາຮັສລົມນໍາທະນາການ ແລ້ວ ດັກກະທົບອຸນຸນ

ອຸດສານກວມກາງທອງເຖຍວິນຈົງຫວັດເຊົ່າຍິນ". ດັ່ງນີ້ສະເໜີມວາຍ ເມື່ອ ຂໍ ເຊົ່າຍິນ

ระหว่างวันที่ 25 – 26 เมษายน 2530 . เอกสารชุดวัฒนธรรมกับการพัฒนา ลำดับที่ 2 .

โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : มูลนิธิ พีระดิษ เนียมัน

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2521). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ไพบูลย์ ศรีฟ้า.(2548). การลงทุนด้านการศึกษาสำหรับประเทศไทยกำลังพัฒนา. ใน HTML file ของ

<http://www.fortunecity.com/skyscraper/seagate/552/investmant.doc>

มนู นันทมนต์รี, พันท. (2536). จดหมายจากเชียงราย. กรุงเทพ. สำนักพิมพ์ธรรมสภा.
มานี จันราษฎร์. (2546). โครงการวิจัย เรื่อง “การหาแนวทางในการจัดการผลิต และ การตลาดของไก่
บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น”. เชียงราย : มปท.

มานี จันราษ.. (2547). ไกสาหร่ายแม่น้ำโขง. เชียงราย : มปท.

ະພົບພວມ ທອນໜ້ອ, ວັດທະນາ ອັດກູງ, ປາລິວັດນີ້ ກາວດີ, ນະລລອອ ແສ່ງສຸຂາ, ອິນທິວາ ນາຄນັດວິນ,

ภัทรวดี ครองชนม์, อรุณลักษณ์ สีมาพันธุ์ และล้านา เหลี่ยมไทย.

(2545). รายงานการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ปีไม่ผลมาจากการท่องเที่ยว : การศึกษากรณีจังหวัดป่าบิน”

๑. เอกกิจญาลัยเรงานค์วะແຮງ

ศรีวรวรรณ ไชยสุขและคณะ. (2544). โครงการวิจัย เรื่อง “การศึกษาและประเมินผลการดำเนินการจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าและน้ำในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในประเทศไทย”. ศูนย์วิจัยและประเมินผลการพัฒนาประเทศไทย.

สมชัย สมนา, สิบเอก. (2548). การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหาดทิค (การประรับ

อาหารจากสาหร่ายไก่แม่น้ำโขง หมู 7 ตับปลานيءี คำເກົອເໜີ່ງຂອງ
ຈັງຫວັດເຊີ່ງຮາຍ. ສໍານັກງານພັດນາຊຸມໜີ້ຈັງຫວັດເຊີ່ງຮາຍ ກຽມພັດນາຊຸມໜີ້
ກະະກວງມາດໄກ

สมศักดิ์ แจ่มอลิตรัตน์. (2542). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาศึกษา

ເນັ້ນພາກສະນິກາເກະຕື່າ – ນາງຍວນ ຄຳເກອພະຈັນ ຈັງຫວັດສຽງຈົກລົງ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทคณศาสตร์มหาบัณฑิต . สาขาสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยมหิดล

สนิท สมคตรา. (2525). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม. กรุงเทพ : สำนักพิมพ์โอดีเยนส์โตร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2536). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 15 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สรีร์ บุญญาณพงศ์. (2543). ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อมรา พงศ์พิชณ์. (2537). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิญญา จิตวงศ์นันท์. (2546). การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนดำเนินวิถี. จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์คิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Available : <http://www.cdd.go.th> . 2005, August 22.

Available : <http://www.fortunecity.com/skyscraper/seagate/552/investmant.doc>.

2005 , November 16.

Available : <http://learning.ricr.ac.th/thailife/webunit2.htm>. 2005, November 16.

Available : <http://maesaraung.prdnorth.in.th/ct/news/veiwnews.phd?ID=040430154703>.

2005, August 22.

Available : <http://www.polsci.chula.ac.th/sumonthip/deviansocio47.htm>.

2005, November 16.

Available : http://searin.org/Th/MaeKong/Mek_rapid_a5.htm.

2005, August 20.

Available : http://tourism.go.th/cv_detail.php?tour_id=242 . 2005, November 18.

Available : <http://www.intranet.m-culture.go.th/chiangrai/amphur-maefaloung.htm>.

2005 , November 24.